

Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen

Academiejaar 2010-11

Eerste examenperiode

HOE VEILIGE HECHTING BIJDRAAGT TOT DE
KWALITEIT VAN INTIEME RELATIES IN DE
ADOLESCENTIE:
DE ROL VAN SEKSUEEL GEDRAG EN SEKSUELE
MOTIEVEN

Masterproef neergelegd tot het behalen van de graad van

Master in de Psychologie

Optie Klinische Psychologie

door

Evelien Van den Bunder

Promotor en begeleider: Prof. Dr. Wim Beyers

ABSTRACT

Een erg populair onderwerp in de ontwikkelingspsychologie is hechting. Tal van onderzoekers bestuderen hechting om de band tussen ouder en kind beter te kunnen doorgronden. Bowlby (1970) gaf reeds aan dat de hechtingsband ook een invloed heeft op verdere relaties. Het verband met seksueel gedrag bij adolescenten en vooral ook het waarom dat men dit gedrag stelt, is erg interessant om te onderzoeken. In deze studie bekijken we seks in een breed perspectief. Zo werd seks niet enkel gedefinieerd als geslachtsgemeenschap, maar werd het hele scala aan seksueel gedrag bevestigd. Daarnaast worden verschillende theorieën geïntegreerd om de motieven van adolescenten te bevragen. Niet enkel zijn we geïnteresseerd in het verband tussen hechting en seks, maar ook het effect op het relationeel welzijn en de relatieduur werd bestudeerd. Dit impliceert dat enkel koppels in de steekproef worden opgenomen, en er een follow-up onderzoek gedaan werd. De steekproef omvatte 240 participanten tussen 16 en 20 jaar. De gemiddelde leeftijd van de steekproef bedroeg 18 jaar en 5 maand. De resultaten geven aan dat zowel een angstige als een vermijdende hechting een voorspeller is van relationeel welzijn. Daarnaast kunnen we stellen dat het hechtingspatroon een effect heeft op de seksualiteit van jongeren. Seksualiteit heeft tevens een effect op het relationeel welzijn. Wanneer we het mediatie-verband bekijken, kunnen we opmerken dat zowel een vermijdende als een angstig hechtingspatroon een effect heeft op de seksualiteit bij jongeren. Op hun beurt zien we een effect van seksualiteit op een lager relationeel welzijn. Wanneer we spreken over seksualiteit blijken voornamelijk de motieven een rol te spelen. Concreet vonden we effecten van gecontroleerde motieven en intimiteitsmotieven. Dit in tegenstelling tot de autonome motieven, waar we geen enkel significant effect terugvonden.

DANKWOORD

Graag zou ik enkele mensen willen bedanken die me bij het schrijven van deze masterproef gesteund hebben. Eerst en vooral wil ik Prof. Dr. Wim Beyers bedanken voor de grote zorg waarmee hij me begeleid heeft doorheen het hele proces. Hij heeft steeds geprobeerd mijn motivatie aan te scherpen en maakte ruime tijd vrij voor duidelijke feedback en concreet advies. Zonder zijn steun en goede raad was deze masterproef nooit tot stand kunnen komen.

Daarnaast wil ik mijn ouders bedanken om me de tijd te gunnen die ik nodig had bij het neerschrijven van deze masterproef. Ze scherpten mijn zelfvertrouwen aan om de masterproef tot een goed eind te brengen. Tevens wil ik mijn vriend bedanken, die me steeds steunde wanneer ik het wat moeilijker had en me tot rust bracht wanneer ik stress had.

Als laatste, maar niet minder van belang, wil ik de directie, leerkrachten en participanten van mijn onderzoek bedanken. Door hen werd mijn onderzoek mogelijk en was mijn steekproef noemenswaardig. Bedankt!

INHOUDSTAFEL

1. INLEIDING	1
1.1 Seksueel Gedrag en Seksuele Motieven bij Jongeren	2
1.1.1 Seksueel Gedrag bij Jongeren	2
1.1.2 Seksuele Motieven bij Jongeren	4
De motivatietheorie van Hill en Preston	5
De motivatietheorie van Cooper	6
Zelfdeterminatietheorie	7
1.2 Intieme Relaties bij Jongeren en hun Relationeel Welbevinden	9
1.2.1 Intieme Relaties en Relationeel Welzijn tijdens de Adolescentie	9
1.2.2 Het Verband tussen Seksueel Gedrag, Seksuele Motieven en Relationeel Welzijn	10
1.3 De Relatie tussen Hechting en Relationeel Welzijn bij Adolescente Koppels Gemedieerd door Seksueel Gedrag en Seksuele Motieven	12
1.3.1 Hechting en Relationeel Welzijn	12
1.3.2 Hechting en Seksualiteit	14
1.4 Onderzoeksvragen en Hypotheses	15
1.4.1 Het Verband tussen Hechting en Relationeel Welzijn	15
1.4.2 Het Verband tussen Hechting en Seksualiteit	16
1.4.3 Het Verband tussen Seksualiteit en Relationeel Welzijn	17
1.4.4 Het Verband tussen Hechting en Relationeel Welzijn Gemedieerd door Seksueel Gedrag en Motieven	17
2. METHODE	18
2.1 Participanten	18
2.2 Instrumenten	19
2.2.1 Achtergrondgegevens	19
2.2.2 Seksueel Gedrag	19

2.2.3 Seksuele Motieven	20
2.2.4 Relatiekwaliteit	21
Hechting	21
Intimiteit	22
Relatiekwaliteit	22
2.2.5 Noodbevrediging	23
2.2.6 Seksuele tevredenheid	23
2.2.7 Sociale Wenselijkheid	23
2.2.8 Follow- up	24
2.3 Procedure	24
3. RESULTATEN	26
3.1 Effecten van Achtergrondvariabelen	26
3.2 Het Verband tussen Hechting en Relationeel Welzijn	27
3.3 Het Verband tussen Hechting en Seksualiteit	28
3.4 Het Verband tussen Seksualiteit en Relationeel Welzijn	29
3.5 Het Verband tussen Hechting en Relationeel Welzijn Gemedieerd door Seksueel Gedrag en Motieven	31
4. DISCUSSIE	35
4.1 Bespreking van de Onderzoeksresultaten	35
4.1.1 Het Verband tussen Hechting en Relationeel Welzijn	35
4.1.2 Het Verband tussen Hechting en Seksualiteit	36
4.1.3 Het Verband tussen Seksualiteit en Relationeel Welzijn	38
4.1.4 Het Verband tussen Hechting en Relationeel Welzijn Gemedieerd door Seksueel Gedrag en Motieven	39
4.2 Theoretische en Praktische Implicaties	40
4.3 Sterktes en Zwaktes van het Onderzoek	42
4.4 Indicaties voor Verder Onderzoek	43
4.5 Algemene Conclusie	44

REFERENTIES

46

BIJLAGE

1. INLEIDING

‘Papa, ik ben zwanger’. Het programma rond tienermoeders op VT4 haalt vele kijkcijfers. Dit voorbeeld uit de media toont aan dat er nog steeds een grote morele discussie is over seks bij jongeren. Vroeger daarentegen, werd seks voor het huwelijk absoluut verboden door de Kerk. Door deze strenge norm was een discussie overbodig. Mensen, en zeker jongeren, moesten zich aan deze norm houden. Nu lijkt dit alles voorgoed voorbij. Zwitserland haalde vorig jaar de voorpagina’s van de kranten met een artikel over de ontwikkeling van een smaller condoom voor tieners. Als we dichter kijken, zien we dat dit ook in België leeft. Zo werd onder impuls van Sensoa een wetsvoorstel ingediend om de wettelijke leeftijd om seks te verlagen van 16 naar 14 jaar. De pornificatie van de samenleving, zoals die tot uiting komt in quasi alle media, heeft alle normen over seksueel gedrag doen vervagen. Seks bij jongeren mag en kan. Of toch niet?

Vaak wordt seks bij jongeren, vanuit de maatschappij, als probleemgedrag beschouwd. Zo wordt er in de VS bij wetenschappelijk onderzoek over seks bij jongeren voornamelijk gefocust op de risico’s van seks. In de VS zijn er immers heel hoge cijfers op vlak van tienerzwangerschappen en seksueel overdraagbare aandoeningen bij jongeren. In België loopt het zo’n vaart niet, maar toch is het eerder vermelde wetsvoorstel om de leeftijds grens voor seks te verlagen van 16 jaar naar 14 jaar niet goedgekeurd, precies vanuit de angst voor de mogelijke problematische gevolgen van seks bij jongeren. Vele ouders maken zich dan ook zorgen over het bloeiende seksleven van hun puberende kinderen. Sommige ouders geven hun kinderen de raad mee om te wachten met seks tot ze er werkelijk klaar voor zijn, andere ouders vinden dan weer dat hun kinderen daarover nog niet zelfstandig kunnen beslissen en leggen hen een verbod op.

In heel deze discussie wordt niet veel aandacht besteed aan relatievorming bij jongeren. Nochtans is dit een belangrijke ontwikkelingstaak voor jongeren. Adolescenten zelf schenken er ook veel aandacht aan. In het begin van de adolescentie zijn jongeren nog niet erg bedreven in het aangaan van relaties. Naarmate ze ouder worden, leren ze hoe ze de relationele behoeften kunnen invullen en leren ze contacten leggen met mogelijke partners. En daar komen de eerste seksuele handelingen ook bij aan bod. Het is niet meer ongewoon dat een tiener een vriendje heeft en al start met seksueel experimenteren op een leeftijd van 14 jaar. Meer nog, sommige onderzoekers (Collins & Read, 1990) stellen dat seksueel gedrag niet weg te denken is uit intieme relaties bij jongeren, en zelfs de kwaliteit van die relaties kan versterken. Op deze gedachtengang willen we in deze masterproef verder ingaan. Hebben jongeren die zich veilig

voelen in de relatie met hun lief of partner vaker seks? En speelt die gedeelde ervaring van seks een rol in de kwaliteit en de duurzaamheid van de intieme relatie bij adolescenten?

In wat volgt, gaan we dieper in op seksueel gedrag bij jongeren (1.1.1). We focussen daarbij niet alleen op seks als geslachtsgemeenschap, maar proberen het hele traject van seksueel gedrag tijdens de adolescentie in kaart te brengen. Hierbij aansluitend gaan we ook in op de seksuele motieven van jongeren (1.1.2). Deze motieven zijn erg belangrijk aangezien jongeren op die manier hun seksueel gedrag verklaren en verantwoorden voor zichzelf. Daarna bespreken we intieme relaties bij jongeren (1.2). Voelen jongeren zich gelukkig in hun relatie? Welke invloed heeft seksueel gedrag en hun motieven op dit relationeel welzijn? Als laatste onderwerp bekijken we hechting (1.3). Veilige hechting blijkt uit verschillende onderzoeken erg belangrijk te zijn als basis voor welbevinden en sociaal functioneren. We beschrijven daarom welke rol hechting speelt in intieme relaties bij jongeren. Heeft het hechtingspatroon een invloed op seksualiteit bij deze jongeren? En speelt die seksualiteit een rol in de link tussen hechting en relationeel welzijn? Aansluitend bij de literatuur over dit onderwerp formuleren we de onderzoeksvragen en hypotheses voor deze masterproef (1.4).

1.1 Seksueel Gedrag en Seksuele Motieven bij Jongeren

1.1.1 Seksueel Gedrag bij Jongeren

De adolescentie is een periode waarin de seksuele ontwikkeling, naast de lichamelijke groei en de ontwikkeling van een identiteit, ten volle tot bloei komt (Petersen, Leffert, & Graham, 1995). Op de eerste plaats verandert het lichaam van jongeren. Ze groeien, worden zwaarder, en krijgen de lichaamsbouw van een jonge vrouw of man. Ook de secundaire geslachtskenmerken komen tot ontwikkeling. Meisjes krijgen borsten, puberale beharing, hun genitaliën ontwikkelen zich en ze krijgen een eerste menstruatie. Jongens krijgen ook puberale beharing, de baard in de keel, hun genitaliën ontwikkelen zich en ze maken hun eerste zaadlozing mee. Deze lichamelijke ontwikkelingen zorgen vaak voor veel verwarring (Sensoa, 2005). Jongeren zijn op zoek naar een eigen identiteit. Ervaringen worden geïnterpreteerd en informatie over zichzelf wordt geëvalueerd. Dit alles wordt geïntegreerd tot een consistente representatie van waarden, overtuigingen en gedragingen. Zo ontstaat de eigen persoonlijke identiteit (Erikson, 1950; Kroger, 1996). Tot slot, tijdens de adolescentie nemen ouders steeds minder een prominente plaats in het leven van jongeren. Vriendschap wordt zeer belangrijk. Bovendien ontstaan in deze periode ook de eerste intieme relaties (Berk, 2006).

Als resultaat van al deze biologische, psychologische en sociale ontwikkelingen, stellen jongeren steeds meer seksuele handelingen (Ford & Lerner, 1992; Magnusson, 1988; Petersen, 1987). Maar dit komt niet plots opdagen. Al vroeg in de kindertijd hebben kinderen interesse voor de geslachtsdelen van zichzelf en van de ander. Baby's raken hun eigen genitaliën aan, wat hen genot verschaft. Wanneer ze wat ouder worden, leren kinderen door spelletjes het lichaam van de ander kennen. Wie heeft in zijn jeugd nog nooit 'doktertje' gespeeld? Nog wat ouder starten tieners met experimenteren met zoenen en tongzoenen (Sensoa, 2005).

We merken gemiddeld genomen een lineair patroon van seksuele gedragingen op. Uit onderzoek van Sensoa (2005) blijkt dat de seksuele carrière start op 12-jarige leeftijd en deze evolutie van zoenen tot coïtus vier tot zes jaar kan duren. Nederlands onderzoek toont aan dat de helft van de scholieren op 13,9 jaar al getongzoend heeft, en dat op 15 jaar de helft al onder de kleding gestreeld heeft. Op 17 jarige leeftijd heeft de helft al naakt gevreeën en op 17,7 jaar heeft de helft seks (geslachtsgemeenschap) gehad (Brugman, Goedhart, Vogels, & Van Zessen, 1995).

Bij sommige jongeren volgt de seksuele carrière echter geen lineair patroon. De Graaf, Vanwesenbeeck, Meijer, Woertman, en Meeus (2009) verwijzen naar drie kenmerken om het onderscheid tussen lineaire en niet-lineaire seksuele ontwikkelingstrajecten te bepalen: (1) de volgorde van de verschillende seksuele ervaringen, (2) de duur tot de volgende stappen en (3) de tijd waarin het gehele traject vervolledigd is. Bij een lineair traject volgen de gedragingen elkaar gradueel op van minder intiem tot meer intiem. Eén derde van de participanten uit het onderzoek van De Graaf et al. (2009) volgde echter een niet-lineair traject, met een vreemde volgorde of erg korte duur van de carrière. Dit traject kwam meer voor bij etnische minderheden en lager opgeleide jongeren.

Tot hier toe bekeken wij seksueel gedrag als normatief, als een ontwikkelingstaak die moet voltooid worden in het leven van jongeren. Maar dit is niet zo evident. Zoals eerder aangegeven, zijn ouders vaak heel bezorgd over het ontluikende seksleven van hun kind. Vele ouders geven dan ook het advies aan hun kinderen om te wachten tot ze er werkelijk klaar voor zijn of leggen hun kinderen een verbod op.

Ook in verschillende studies vind je een negatieve connotatie van seks terug. Er wordt daarbij voornamelijk gefocust op de negatieve gevolgen van seks. Seks wordt gedefinieerd als een sociaal probleem, waarbij het seksueel gedrag van jonge adolescenten goed in de gaten moet worden gehouden, vooral dan bij meisjes (Welsh et al., 2000; Wilcox, 1999). Zo verwijzen Crockett, Bingham, Chopak, en Vicary (1994) in hun inleiding naar het hoge percentage van zwangerschappen bij tieners in de Verenigde Staten. Chia-Chen Chen, Thompson, en Morrison-

Beedy (2009) wijzen ons dan weer op de hoge risico's op HIV-infecties door onbeschermd geslachtsgemeenschap bij jongeren. Ook de studie van Gianotta, Ciairano, Spruijt, en Spruijt-Metz (2009) bekijkt seks voornamelijk als een risicogedrag. Ze stellen dat het vormen van relaties en seksueel gedrag weliswaar een belangrijke ontwikkelingstaak is in de adolescentie, maar wel een ontwikkelingstaak waar veel negatieve psychosociale uitkomsten aan verbonden zijn, waaronder zwangerschap en het risico op HIV-infectie. Deze drie artikels zijn voorbeelden van een algemeen fenomeen. Bij het beschrijven van de risico's die seksueel gedrag met zich meebrengt, focussen de onderzoekers zich enkel op geslachtsgemeenschap. Maar geslachtsgemeenschap maakt eigenlijk deel uit van een heel uitgebreide en langdurige seksuele carrière tijdens de adolescentie, die gaat van tongzoenen tot orale seks, tot geslachtsgemeenschap (Brugman et al., 1995).

Om de grote focus die vele onderzoeken leggen op seks als probleemgedrag te nuanceren, willen wij graag de focus leggen op de mogelijke positieve uitkomsten voor de adolescent, bijvoorbeeld een betere en meer intieme relatie met het lief of de partner. Bovendien is het belangrijk om het brede spectrum van seksuele gedragingen te bestuderen, willen we een betrouwbaar zicht krijgen op de volledige seksuele carrière van jongeren.

1.1.2 Seksuele Motieven bij Jongeren

Rademakers en Straver (1986) hebben een theoretisch model ontwikkeld voor de seksuele ontwikkeling van jongeren waarin ze stellen dat de ervaringen van jongeren trapsgewijs ontstaan. Belangrijk hierbij is dat de jongeren een actieve keuze maken omtrent hun seksueel gedrag. Dit staat in schril contrast tot de oude visies van Freud (1905) en Kinsey (1948, 1953) die stelden dat aangeboren eigenschappen vanzelf leiden tot een bepaald seksueel gedrag. Freud ontwierp een psychoanalytisch model waarbij iedereen dezelfde fasen doorliep. Daarbij veronderstelde hij eerder een passieve mens, waarbij de seksuele ontwikkeling geleid wordt door biologische kenmerken. Waar Freud (1905) en Kinsey (1948, 1953) seksueel gedrag uitsluitend bekeken als een gevolg van hormonen en biologie, introduceerden Rademakers en Straver (1986) de actieve keuze van de mens in het al dan niet stellen van seksueel gedrag. Er zijn motieven die de keuze tot een bepaald seksueel gedrag sturen. Dit is een belangrijke evolutie.

Deze denkwijze veranderde in de loop der jaren naar opvattingen waarbij het idee van een interactie tussen de omgeving en het individu centraal staat. Hierbij kunnen we de 'sexual script'-theorie van Simon en Gagnon (1986) situeren. Een script is een mentale representatie van wat je als 'normaal' beschouwt. Het is een schema dat regels, betekenissen en waarden

bevat die niet enkel normerend zijn, maar ook eigen en andermans gedrag en gevoelens kadert. Een script is heel persoonlijk en wordt geleidelijk aan ontwikkeld, naarmate je meer ervaringen meemaakt (Simon & Gagnon, 1986). Het motief dat je aanzet tot een bepaald seksueel gedrag, wordt dus beïnvloed door eerdere ervaringen. Dit maakt dat elk individu gedreven wordt door een unieke set van seksuele motieven.

Maar wat zijn motieven voor seksueel gedrag? Dit is een vraag die al veel onderzocht is en waar al vele theorieën rond ontworpen zijn. Desondanks is hier nog geen definitief antwoord op gevonden. Dit heeft voor een deel te maken met verschillende definities van motieven in verschillende artikels en hoofdstukken, wat verwarring en moeilijke vergelijkingen tussen theorieën in de hand werkt. In het Van Dale woordenboek vinden we als synoniem voor het woord 'motief' 'een beweegreden, een drijfveer, een afweging, grond waarop iemand iets verdedigt, motivatie'. Als we kijken naar de afkomst van het woord, dan zien we dat motivatie afstamt van 'movere', wat bewegen betekent. Seksuele motieven zijn dus factoren die leiden tot opwinding en die seksueel gedrag stimuleren.

De motivatietheorie van Hill en Preston. Hill en Preston (1996) waren de eerste onderzoekers die op een systematische manier seksuele motieven definieerden. Zij definieerden motivatie als 'een staat van verhoogde interesse in een specifiek doel' (Hill & Preston, 1996; p.28). Ze baseerden zich voor een concrete ophijsting van seksuele motieven op de theorie van Murray (1938). Die stelde dat mensen inherent een aantal behoeften willen bevredigen en dat dit motiveert tot handelen. Murray nam aan dat verschillende soorten behoeftes motiveren tot seksueel gedrag. Zowel de behoefte aan plezier, voortplanting, affectie als macht worden beschreven als doelen die mensen willen bereiken met seksueel gedrag. Deze motieven verschillen van persoon tot persoon, maar worden door Hill en Preston (1996) wel beschouwd als stabiel binnen een persoon. Het zijn dus dispositionele motieven die als het ware deel uitmaken van de persoonlijkheid van een individu (Heckhausen, 1991).

Concreet onderscheidten Hill en Preston (1996) acht verschillende dispositionele motieven voor seks: (1) jezelf gewaardeerd voelen door je partner, (2) je waardering ten opzichte van je partner tonen, (3) opluchting bekomen van stress of een negatieve psychologische toestand, (4) genegenheid bieden aan je partner, (5) een gevoel van macht bevorderen, (6) de macht van de partner ervaren, (7) plezier beleven, en (8) zich voortplanten. In deze omschrijvingen valt op dat een motief moeilijk te onderscheiden is van een doel. Het motief drukt immers een doel uit dat mensen willen bereiken met seksueel gedrag. Verder dient opgemerkt dat Hill en Preston (1996) hun ophijsting van motieven baseerden op interviews met jongvolwassenen, en niet op een sterk theoretisch kader.

De motivatietheorie van Cooper. Een tweede kader over seksuele motieven vinden we bij Cooper, Shapiro en Powers (1998). In tegenstelling tot Hill en Preston (1996), gaan Cooper et al. (1998) wel uit van een duidelijk theoretisch kader. Op basis van twee dimensies onderscheiden de onderzoekers vier categorieën van motieven. De eerste dimensie betreft het onderscheid tussen aantrekkelijke motieven en aversieve motieven. Aantrekkelijke motieven zijn motieven waarbij je positieve, plezierige uitkomsten wil bekomen. Daarentegen zijn aversieve motieven erop gericht om aan negatieve of pijnlijke uitkomsten te ontsnappen of ze te vermijden. Dit is voornamelijk gegrond op de motivationele theorie van Gray (1970, 1987) die een behavioral inhibition system (BIS) en een behavioral activation system (BAS) veronderstelt in de hersenen van mensen. Daarbij stelt Gray dat wie sensitief is voor het BIS-systeem vooral ingaat op cues van dreiging en straf en bijgevolg geneigd is vermijdend en angstig te reageren in tegenstelling tot mensen die sensitief zijn voor het BAS-systeem. Zij ervaren voornamelijk positief affect en reageren op cues van beloning.

De tweede dimensie gaat over het onderscheid tussen een individueel doel of een sociaal doel. Individuele doelen worden gedreven door behoeften zoals agency, identiteit en autonomie (Bakan, 1966; Skinner, & Wellborn, 1994). Sociale doelen (of doelen gericht op de andere) komen voort uit behoeften zoals hechting en verbondenheid (Bowlby, 1970).

Op basis hiervan onderscheiden Cooper et al. (1998) vier categorieën van motieven, (1) copingmotieven (aversief, zelf), (2) goedkeuringsmotieven (aversief-sociaal), (3) intimiteitsmotieven (aantrekkelijk, sociaal) en (4) enhancementmotieven (aantrekkelijk, zelf). Deze worden geplaatst in een kwadrant waarbij de ene as focust op de motivatie van een gedrag om een positieve uitkomst (appetitief) te bevorderen onder regulatie van het BAS-systeem of een negatieve, aversieve uitkomst te vermijden onder regulatie van het BIS-systeem. Op de tweede as beschouwen de onderzoekers of iemand met het gedrag op zichzelf gericht is of dat het een extern, sociaal gestuurd motief is. Onder copingmotieven (1) wordt begrepen dat iemand seks heeft om stress te reduceren of om het zelfbeeld te bevorderen. Goedkeuringsmotieven (2) zijn motieven waarbij iemand seks heeft om erbij te horen. Seks met als motief intimiteitsmotieven (3) betekent dat iemand seksueel gedrag stelt om intimiteit te bekomen. Onder de laatste categorie enhancementmotieven (4) beschouwen de onderzoekers de motieven om seksueel gedrag te stellen voor het fysieke of emotionele plezier dat iemand eraan beleeft. Onder de categorie van aversie-zelf, wordt niet alleen coping geplaatst maar ook bevestigingsmotieven (5). Bij de aversief-sociale focus wordt ook een onderscheid gemaakt tussen bevestiging door leeftijdgenoten (peers) en door de partner (6). Dus uiteindelijk heeft Cooper et al. (1998) zes motieven beschreven voor seksueel gedrag.

Maar ook Cooper et al. (1998) vertrekken vanuit een negatieve connotatie van seks. Ze willen de motivaties voor seksueel gedrag bestuderen, om de risicopatronen te kunnen doorgronden en daarbij te interveniëren. Bijvoorbeeld iemand die gedreven wordt door het motief om een goede indruk te maken, zal sneller zonder condoom vrijen omdat hij zich laat leiden door 'het moment' (Miller, Bettencourt, De Bro, & Hoffman, 1993). Ook zij gingen dus niet in op de positieve gevolgen van het leren relaties aangaan en het experimenteren met seks.

Zelfdeterminatietheorie. We hebben al dikwijls de term psychologische noden of behoeften gebruikt, maar wat bedoelen we hiermee, en waar komt deze term vandaan? Een eerste theorie (Hull, 1943) die behoeftes omschrijft, vertrekt vanuit de experimentele psychologie en formuleert een behoefte in termen van een innerlijke fysiologische nood. Zo hebben we naast de behoefte aan water en voedsel, ook de behoefte aan seks. Die behoefte of nood aan seks maakt dat een drive geactiveerd wordt, die ons aanzet tot actie om deze behoefte te bevredigen. In tegenstelling met de visie van Hull (1943) ziet Murray (1938) een nood niet als iets inherent en fysiologisch, maar situeert hij behoeftes eerder op het psychologische niveau. In deze visie functioneert een behoefte meer als een motief dat verklaart waarom een gedrag optreedt. Hij onderscheidt drie belangrijke noden: de nood aan prestatie, macht en verbondenheid.

Uit deze oorspronkelijke theorieën is een belangrijke hedendaagse motivatietheorie voortgekomen, de Zelfdeterminatietheorie (ZDT; Deci & Ryan, 2000, 2008). Deze theorie bekijkt een nood wel als inherent en zelfs aangeboren, zoals Hull (1943) het beschrijft, maar legt wel de nadruk op psychologische noden, wat meer aansluit bij Murray (1938). ZDT onderscheidt drie fundamentele psychologische behoeftes die van belang zijn voor de psychologische groei, integriteit en het welzijn van mensen. De nood aan competentie, verbondenheid en autonomie moeten allen voldaan zijn om van noodbevrediging te kunnen spreken (Deci & Ryan, 2000).

ZDT onderscheidt ook verschillende motieven voor specifieke gedragingen die in meer of mindere mate bijdragen tot noodbevrediging van mensen (Deci & Ryan, 2008). Een eerste type motivatie is autonome motivatie. Inhoudelijk betekent dit dat mensen zich ofwel kunnen identificeren met een bepaald gedrag, ofwel dit echt integreren in zichzelf als belangrijke waarde (Deci & Ryan, 2008). De eerste soort autonome motivatie noemen we geïdentificeerde motivatie. Toegepast op seksueel gedrag, betekent dit bijvoorbeeld dat je seks hebt omdat je het bevredigend vindt, of omdat je het belangrijk vindt voor je relatie. De tweede soort autonome motivatie is geïntegreerde motivatie. Het individu heeft het motief dan geïntegreerd in andere waarden van het zelf (Deci & Ryan, 2008). Een derde soort autonome motivatie is intrinsieke

motivatie. Bij dit motief beleven mensen dan werkelijk plezier aan de activiteit (Gaine & La Guardia, 2009). Intrinsieke motivatie voor seksueel gedrag betekent bijvoorbeeld dat je seks leuk en opwindend vindt, en dat je ervan geniet.

Een tweede type motivatie is gecontroleerde motivatie. Gecontroleerde motieven verwijzen naar een dwingende motivatie. De druk kan zowel intern (schuld, schaamte) als extern (door externe personen) gedreven zijn. Hieronder valt geïntrojecteerde motivatie waarbij het gedrag deels geïnternaliseerd is (Deci & Ryan, 2008). Het gedrag is intern gereguleerd en het individu functioneert voornamelijk uit schuldvermijding of uit behoud van zelfwaardering (Gaine & La Guardia, 2009). Wanneer we dit toepassen op seksueel gedrag betekent dit bijvoorbeeld dat iemand zich slecht zou voelen als het individu geen seks zou hebben, of dat seks een noodzaak is om zich goed te voelen. Onder gecontroleerde motivatie valt ook externe motivatie. Gedrag staat hier in functie van externe contingenties zoals beloning of straf (Deci & Ryan, 2008). Het gedrag is een middel om een ander doel te bereiken, en wordt vaak gestuurd door andere personen (Gaine & La Guardia, 2009). Voorbeelden van externe motivatie voor seks zijn: seks hebben omdat anderen je dan pas leuk vinden, of om je imago op te krikken, of om te voorkomen dat anderen je zouden uitlachen als je het niet doet.

Autonome motieven zorgen voor meer noodbevrediging, betere prestaties en zorgen ook voor een langer behoud van het specifieke gedrag. Wanneer iemand gedreven wordt door gecontroleerde motieven zijn de effecten daarentegen van korte duur. Zolang de druk blijft, blijft de motivatie behouden. Maar wanneer de externe contingentie verdwijnt, verdwijnt ook de motivatie. Zo kan deze theorie ook gemakkelijk toegepast worden op gezond gedrag. Wanneer iemand een gezond gedrag wil volhouden, is autonome motivatie belangrijk (Deci & Ryan, 2008). Dit hoeft echter niet categoriaal bekeken te worden. We kunnen dit op een continuüm plaatsen, waarbij individuen vaak in het begin gedrag stellen onder een gecontroleerde motivatie en deze motivatie geleidelijk aan verschuift naar een autonome motivatie. Dit proces wordt gedefinieerd als internalisatie.

ZDT is een belangrijke theorie die een theoretisch kader biedt voor veel artikels over seksueel gedrag en seksuele motieven. De zes motieven van Cooper et al. (1998) en de acht motieven van Hill en Preston (1996), zoals hiervoor beschreven, sluiten aan bij de ideeën in de ZDT. Wanneer we de drie theorieën vergelijken, zien we dat verschillende motieven gelijkaardig zijn. Cooper et al. (1998) definieert 'goedkeuring van de partner en van peers' als de motivatie om seksueel gedrag te stellen om bij de vriendengroep te horen of om niet onder te doen voor de partner. Deze twee motieven van Cooper verwijzen duidelijk naar externe regulatie uit ZDT. Daarbij stelt iemand gedrag onder externe druk, in dit geval druk van vrienden of partner. De motieven van Hill en Preston waarbij een individu seks heeft om 'de

macht van de partner te ervaren' en seks heeft 'om zich voort te planten' zijn eveneens extern gereguleerd aangezien men zich hier verplicht voelt om dit gedrag te stellen. Bij de copingmotieven van Cooper et al. (1998) heeft het individu seks om stress te reduceren, om zichzelf te troosten en bijgevolg de negatieve emoties te laten dalen en zich beter te voelen. Bij Hill en Preston wordt dit gedefinieerd als 'opluchting bekomen van stress of een andere negatieve psychologische toestand'. In ZDT komt dit overeen met geïntrojecteerde motivatie. Hierbij heeft iemand seks om het zelfwaardingsgevoel te verhogen. Ook gedrag stellen 'om je macht uit te drukken' en gedrag stellen om 'jezelf gewaardeerd te voelen' vallen hier onder. Seks om 'de waardering aan je partner te tonen' en seks 'om genegenheid te bieden', gedefinieerd door Hill en Preston, horen zowel onder geïntrojecteerde motivatie als onder geïntegreerde motivatie. De enhancementmotieven (vb. 'ik heb seks omdat het zo goed voelt.') van Cooper komen overeen met de geïdentificeerde motivatie uit ZDT. Hierbij erkennen ze de onderliggende waarde van het gedrag op zichzelf. Toch is dit gedrag nog steeds extern gestuurd, omdat het gedrag nog steeds een middel is om een doel te bereiken, namelijk plezier. Ook seks 'om intimiteit te bekomen' (vb. 'Ik heb seks om de emotionele band aan te sterken.') van Cooper kan beschouwd worden als geïdentificeerde motivatie, ook omwille van instrumentale redenen. Als laatste vinden we voor geïntegreerde motivatie slechts een soort motief terug. Seks om 'plezier te beleven' van Hill en Preston is volledig geïntegreerd in de waarden van de persoon.

We hebben de zes motieven van Cooper et al. (1998) en de acht motieven van Hill en Preston (1996) vergeleken met drie motieven uit ZDT. Daarbij komt externe regulatie, geïntrojecteerde motivatie, en geïdentificeerde motivatie aan bod. Wat niet bij de theorie van Cooper terug te vinden is, is geïntegreerde motivatie. Bij geïntegreerde motivatie heeft het individu het gedrag geïntegreerd met andere aspecten van de identiteit. Het behoort tot het innerlijke zelfbeeld. Bijgevolg besluit Cooper indirect dat seks nooit volledig geïntegreerd kan zijn binnen jezelf, het is nooit volledig geïnternaliseerd. We zouden ook kunnen concluderen dat ZDT nooit volledig plaats biedt voor intimiteit zoals bij Cooper.

1.2 Intieme Relaties bij Jongeren en hun Relationeel Welbevinden

1.2.1 Intieme Relaties en Relationeel Welzijn tijdens de Adolescentie

Zoals de ontwikkelingspsychologie het beschrijft, leren vroege adolescenten door ondervinding via relaties met peers en ouders, de basisvaardigheden aan voor het aangaan van intieme relaties (Collins, 1996). Toch lijkt dit bij vroege adolescenten nog niet heel erg

belangrijk te zijn. Het is pas in de late adolescentie, wanneer jongeren reeds een aantal sociale vaardigheden onder de knie hebben, dat ze echt interesse krijgen voor intieme relaties (Furman & Buhrmester, 1992). Adolescenten zoeken dan naar een relatie die hun primaire sociale noden kan bevredigen, zoals verbondenheid, zorg, hechting en seksueel genot (Furman & Wehner, 1994).

Maar wat is dan relationele tevredenheid? Welzijn wordt door verschillende onderzoekers (Ryan & Frederick, 1997; Ryan, Deci, & Grolnick, 1995) gedefinieerd als een interne functie waarbij het individu de aan- of afwezigheid ontdekt van energie, psychologische flexibiliteit en een diepe innerlijke sensatie van genot. In het artikel van Galliher, Welsh, Rostosky, en Kawaguchi (2004) wordt relatiekwaliteit via twee dimensies geconceptualiseerd (Gavin & Furman, 1996). Enerzijds heb je de positieve relatiekwaliteit, wat ook gedefinieerd wordt als steun en positieve interacties (Gavin & Furman, 1996). Dit zou verbonden zijn aan concepten zoals affectie, intimiteit en verzorging. Anderzijds heb je negatieve relatiekwaliteit. Dit wordt omschreven via kenmerken zoals conflict, irritatie en vijandigheid. Op relationeel vlak beschouwen Gavin en Furman (1996) harmonie als een belangrijk kenmerk van relatiekwaliteit. Harmonie wordt gedefinieerd als 'frequent steunende interacties en infrequente conflictueuze interacties' (p. 375). Galliher et al. (2004) gingen het verband na tussen de perceptie van de interactie door beide partners en de zelfrapportage van beide partners van de globale relatiekwaliteit. Hiervoor gebruikten ze zowel een observatie, waarbij de partners moesten discussieren over allerlei relationele zaken (vb. "Waar staan we over 20 jaar?") als een vragenlijst (zelfrapportage). Deze hypothese werd maar deels ondersteund. Zo vonden Galliher et al. (2004) dat de determinanten van relatiekwaliteit verschillend zijn naarmate het geslacht.

1.2.2 Het Verband tussen Seksueel Gedrag, Seksuele Motieven, en Relationeel Welzijn

Uit verschillende studies kunnen we afleiden dat er een verband bestaat tussen seksueel gedrag, seksuele motieven en het relationeel welzijn van jongeren. Zo bestuderen Rostosky, Galliher, Welsh, en Kawaguchi (2000) seksueel gedrag en de impact daarvan op de kwaliteit van de relatie bij adolescenten. De onderzoekers vertrekken vanuit een positief referentiekader waarbij ze er vanuit gaan dat seks normatief is en verschillende positieve uitkomsten kan hebben. Zo leren adolescenten omgaan met onder andere intimiteit, zelf-onthulling (Reiss, 1986), relatietevredenheid en relatiebehoud (Sprecher & McKinney, 1993). Rostosky et al. (2000) toonden een verband aan tussen seksueel gedrag en de relatiekwaliteit. Relatiekwaliteit werd gedefinieerd via vijf dimensies: de mate van steun, conflict, humor, frustratie, pogingen om de ander te overtuigen, en overtuigd worden. Uit dit onderzoek bleek dat de affectieve

seksuele gedragingen, zoals handen vasthouden en kussen, een groter verband hadden met relatiekwaliteit dan geslachtsgemeenschap. Dit is erg opvallend. Bovendien ervaren koppels die meer affectieve seksuele gedragingen stelden meer een gevoel van intimiteit. De relatieduur werd voorspeld door seksueel gedrag in het algemeen en door de relatiekwaliteit. Een tweede opvallend resultaat betrof het verband tussen negatieve relatiekwaliteit en meer geslachtsgemeenschap. Met andere woorden, geslachtsgemeenschap bleek gelinkt te zijn aan meer conflict en frustratie. De onderzoekers verklaarden dit resultaat via de 'Social Exchange Theory' (Laursen, 1996). Deze theorie geeft aan dat geslachtsgemeenschap een investering kan zijn in de relatie om zo de conflicten te compenseren.

Niet alleen het seksuele gedrag op zich, maar ook motieven om seksueel gedrag te stellen hebben een impact op de tevredenheid over de relatie. Zo werd reeds aangetoond dat verschillende motieven voor seksueel gedrag correleren met de mate van relatietevredenheid (Impett et al., 2008). Wanneer jongeren seks hadden om intimiteitsredenen, rapporteerden ze een grotere tevredenheid in de relatie. Wanneer jongeren daarentegen geslachtsgemeenschap hadden om negatieve gevoelens te vermijden, was de mate van conflict groter en waren de adolescenten minder tevreden over de relatie. We kunnen dit ook situeren binnen ZDT (Deci & Ryan, 2008). ZDT voorspelt welzijn door noodbevrediging op vlak van competentie, verbondenheid en autonomie. Competentie staat voor de mate van overtuiging van je eigen capaciteiten. Mensen moeten in hun eigen mogelijkheden geloven. Autonomie betreft het gevoel dat een individu heeft om dingen alleen te proberen. Het individu wordt dan niet door externe personen gestuurd, wat een vrij en onafhankelijk gevoel geeft. Verbondenheid gaat over het gevoel verbonden te zijn, iets te betekenen voor iemand. Dit alles draagt bij tot een persoonlijke groei en welzijn. ZDT stelt dat mensen een hogere relatietevredenheid ervaren wanneer men gedrag stelt vanuit autonome motieven. Onder autonome motieven valt zowel intrinsieke motivatie, geïntegreerde motivatie als geïdentificeerde motivatie. Wanneer een persoon seksueel gedrag stelt met onderliggend een autonome motivatie bereikt men meer positieve psychische en gedragsuitkomsten. Zo vonden Knee, Patrick, Vietor, Nanayakkara, en Neighbours (2002) dat koppels eerlijker en meer open communiceerden met elkaar. Bovendien is er sprake van meer liefde en vertrouwen in de relatie.

1.3 De Relatie tussen Hechting en Relatiekwaliteit bij Adolescente Koppels, Gemedieerd door Seksueel Gedrag en Seksuele Motieven

1.3.1 Hechting en Relationeel Welzijn

Hechting beschrijft de affectieve relatie tussen een individu en een hechtingsfiguur (Bowlby, 1969). Deze blijkt van cruciaal belang te zijn, aangezien hechting het eerste ontwikkelende sociaal-gedragssysteem is (Cassidy, 1999). Zo gaf Freud reeds aan dat de emotionele band die een kind heeft met de moeder de basis vormt voor alle verdere relaties. Bowlby was daarentegen de grondlegger van de eerste hechtingstheorie. Hij gaf aan dat elk kind een hechtingsfiguur nodig heeft in de eerste levensjaren. In deze jaren wordt het hechtingspatroon geïnstalleerd bij het kind.

Bartholomew en Horowitz (1991) onderscheidden vier types van hechting op basis van twee dimensies. De eerste as betreft de dimensie van de angst. De tweede dimensie is deze van de vermijding. Op die manier kunnen we vier types van hechting onderscheiden. Het eerste type betreft een veilig hechting. Bij dit hechtingspatroon scoort men zowel laag op de angstdimensie als op de vermijdende dimensie. Men ervaart de hechtingsfiguur als responsief en beschikbaar. Individuen die hoog scoren op de dimensie van de angst en laag op vermijding, zijn personen met een angstig hechtingspatroon die bezorgd zijn over de mate van beschikbaarheid en responsiviteit van de hechtingsfiguur. Dit uiten ze door zich vast te klampen aan de hechtingsfiguur en zich afhankelijk op te stellen. Zo zien we bij angstige kinderen die van hun ouders tijdelijk gescheiden worden, dat zij erg angstig en overstuur reageren. Kinderen met een vermijdende hechting (hoog op vermijdende dimensie en laag op angstige dimensie) zijn kinderen die zich erg afstandelijk opstellen. Ze hechten veel belang aan emotionele onafhankelijkheid. De laatste categorie betreft de gedesorganiseerde hechting. Hierbij is er sprake van hoge angst én hoge vermijding. Dit patroon is het meest onveilig (Berk, 2006). Over deze categorische verdeling van de hechtingspatronen bestaat er veel discussie. Sommigen vinden het beter om hechting als een continuüm te beschouwen van veilig naar onveilig (Brennan, Clark, & Shaver, 1998; Fraley & Waller, 1998).

Hechting heeft een belangrijk effect op de ontwikkeling van verdere relaties. Dit noemt Bowlby (1970) de Prototype hypothese. Deze hypothese gaat er vanuit dat de eerste ervaringen met affectieve relaties een zodanige invloed hebben dat er een intern werkmodel gevormd wordt bij het individu. Dit werkmodel zou denkpatronen, emoties en gedrag bij latere relaties met hechtingsfiguren beïnvloeden. Het intern werkmodel bevat zowel herinneringen aan de vroegere band met de hechtingsfiguur als cognities, waarden en attitudes om naar latere hechtingsbanden

te kijken. Zo hebben we impliciete verwachtingen die de verdere ontwikkelingen van relaties mee sturen. Deze hypothese werd vele malen ondersteund (Grossmann, Grossmann, & Waters, 2005; Simpson, Collins, Tran, & Haydon, 2007).

Binnen de hechtingstheorie gaat Bowlby (1970) er vanuit dat hechting een invloed heeft doorheen het hele verdere leven. Een onveilige hechting zou bijgevolg veel negatieve psychologische consequenties hebben. Het wordt immers vaak verbonden aan pathologie. Zo vinden we in de DSM IV-TR (APA, 2000) de reactieve hechtingsstoornis terug. Die wordt gekenmerkt door gestoorde en niet bij de ontwikkeling passende sociale bindingen waarbij men ofwel buitensporig geremd en waakzaam is, ofwel door kritiekloze vriendelijkheid waarbij de persoon een duidelijk onvermogen heeft om passende hechtingen te tonen. De oorzaak van deze stoornis wordt gelegd bij de onvoorspelbaarheid van de beschikbaarheid van verzorgers.

Relaties van veilig gehechte adolescenten verschillen erg van relaties van onveilig gehechte adolescenten. Zo gaan we er vanuit dat verschillen in hechtingspatronen bij jongeren samengaan met verschillen in de beleving van romantische en seksuele relaties. Zo werd reeds onderzocht dat mensen die veilig gehecht zijn vaker een lange en stabiele relatie hebben waarover ze tevreden zijn. Deze relaties zouden gekenmerkt worden door meer inzet, vertrouwen en vriendschap (Collins & Read, 1990; Simpson, 1990).

Belangrijk bij de hechtingstheorie, als we deze toepassen op romantische relaties, is het idee dat de mate van beschikbaarheid van een partner de relationele cognities, interpersoonlijk gedrag en doelen vormt (Hazan & Shaver, 1987). Zo gaan mensen die responsiviteit en beschikbaarheid van hun partner ervaren, zich veilig voelen en optimaal functioneren. Het individu kan dan een positief intern werkmodel rond relaties opbouwen. In een stressvolle situatie heeft het individu dan de optimale strategieën om hiermee om te gaan. Dit in tegenstelling tot individuen die deze responsiviteit en beschikbaarheid niet ervaren bij een partner. Zij ontwikkelen geen veilig hechtingspatroon en leren geen goede strategieën aan om in een probleemsituatie te kunnen gebruiken. Bijgevolg hebben zij een negatief intern werkmodel opgebouwd. Er zijn twee soorten defensieve strategieën die mensen kunnen gebruiken wanneer een partner emotioneel onbeschikbaar lijkt te zijn (Shaver & Mikulincer, 2006). De eerste strategie is een hyperactiverende strategie. Het individu probeert dan via allerlei omwegen toch steun, emotionele betrokkenheid en intimiteit te verkrijgen. Deze strategie is heel eisend naar de partner toe. Deze individuen ervaren dikwijls passionele, obsessieve gevoelens naar hun partner toe. Vaak gaat deze strategie ook gepaard met intrusief gedrag om de intimiteit te vergroten, en met verlatingsangst. Een tweede mogelijkheid is het aanwenden van een deactiverende strategie. Individuen proberen hierbij het hechtingssysteem zowaar uit te schakelen zodat ze geen frustratie voelen ten opzichte van de onbeschikbare hechtingsfiguur. Het individu gaat vaak

intimiteit, betrokkenheid en afhankelijkheid vermijden om teleurstellingen van hun partner te vermijden. Deze strategie wordt voornamelijk aangewend wanneer de partner emotionele afstand probeert te bewaren.

Deze theoretische veronderstellingen werden al vele malen getoetst. Zo werd reeds aangetoond dat jongeren, gekenmerkt door een hoge score op de angstdimensie en lage scores op de vermijdende dimensie, vaker een obsessie krijgen voor hun partner (Hazan & Shaver, 1987). Deze mensen zouden eerder een passionele relatie kiezen die gekenmerkt is door grote afhankelijkheid. Bovendien zouden zij minder tevreden zijn met hun relatie en zijn er meer relaties die stuklopen (Carnelly, Pietromonaco, & Jaffe, 1996; Collins, 1996; Collins & Read, 1990). Jongeren met een angstig hechtingspatroon zouden meer interesse tonen in de intimiteitsaspecten en de affectiviteit in de relatie, dan voor de genitale aspecten zoals vaginale en anale geslachtsgemeenschap (Hazan et al., 1994). Mensen met een vermijdende hechting worden minder snel verliefd. Ze zijn dan ook minder geïnteresseerd in langdurige relaties (Shaver & Brennan, 1992). Hun relaties worden gekenmerkt door een angst voor intimiteit en lage betrokkenheid, vertrouwen, cohesie en tevredenheid (Collins & Read, 1990; Hazan & Shaver, 1987; Kirkpatrick & Davis, 1994; Mikulincer & Florian, 1999; Shaver & Brennan, 1992).

1.3.2 Hechting en Seksualiteit

Nu we reeds het verband tussen hechting en intieme relaties bij adolescenten hebben beschreven, is het maar een kleine stap meer om het verband tussen hechting en seksualiteit aan te tonen. Het hechtingspatroon van een individu speelt een belangrijke rol bij de attitudes en het gedrag in seksuele situaties (Birnbaum, Reis, Mikulincer, Gillath, & Orpaz, 2006; Gillath & Schachner, 2006; Tracy, Shaver, Albino, & Cooper, 2003). Ook bij de ontwikkeling van motieven om seksueel gedrag te stellen is hechting belangrijk (Davis, Shaver, & Vernon, 2004; Impett & Peplau, 2002; Schachner & Shaver, 2004). Er zijn reeds verschillende onderzoeken gebeurd om het verband tussen hechting en seksuele motieven aan te tonen. Mensen met een veilig hechtingspatroon staan open voor seksuele exploratie en kunnen genieten van verschillende seksuele activiteiten (Hazan, Zeifman, & Middleton, 1994). Bovendien is het opvallend dat veilig gehechte adolescenten met een grotere frequentie geslachtsgemeenschap hebben dan vermijdend gehechte adolescenten (Tracy et al., 2003).

Schachner en Shaver (2004) vertrekken van de theorie van Bartholomew en Horowitz (1991), die de vier hechtingscategorieën definieert, maar geven aan dat de psychometrische validiteit van deze categorieën laag ligt. Daardoor bekijken de onderzoekers hechting via de

twee dimensies van angst en vermijding. Ook Impett, Gordon, en Strachman (2008) onderzochten enkele hypotheses in verband met de link tussen seks bij jongvolwassenen en vermijdende of angstige hechting. Schachner en Straver (2004) bestudeerden motieven voor seksueel gedrag met de schalen van Cooper et al. (1998) en van Hill en Preston (1996). Impett et al. (2008) hebben enkel de schaal van Cooper et al. (1998) gebruikt. Er werden hypotheses rond het verband tussen enerzijds angstige en vermijdende hechting en anderzijds motieven voor seks geformuleerd. In beide artikels worden dezelfde resultaten gevonden. Een angstige hechting gaat vaak gepaard met motieven van bevestiging, coping en goedkeuring. Zo gaan mensen met een angstige hechting bijvoorbeeld vaker seksueel gedrag stellen om ervoor te zorgen dat de partner nog meer van hen gaan houden, of om conflicten te vermijden. Jongvolwassenen die hoog scoorden op de angstige dimensie stellen daarentegen minder seksueel gedrag omwille van intimiteitsmotieven. Kort samengevat, mensen met een angstig hechtingspatroon gebruiken meer gecontroleerde motieven voor seksueel gedrag.

Wanneer we de dimensie van vermijding bekijken vinden we in beide studies enkele gelijkenissen terug. Mensen met een vermijdende hechting hebben evenzeer gecontroleerde motieven voor seksueel gedrag. Zo vinden we een positieve correlatie terug tussen vermijdende hechting en motieven van zelfbevestiging, machtsbevordering, coping en peerpressure. Daarenboven vinden de beide onderzoekers een negatief verband terug met intimiteitsmotieven. Impett et al. (2008) vonden ook enkele geslachtsverschillen terug. Men bekeek in dit artikel niet alleen één lid van de relatie, maar nam de twee leden van het koppel in beschouwing. Op die manier konden ze ook verbanden onderzoeken tussen hechting van de partner en de eigen seksuele motieven. Mannen en vrouwen met vermijdende partners gaan seksueel gedrag stellen voor hun eigen seksueel plezier. Mannen die een vermijdende partner hebben, hebben meer seksuele motieven die gaan rond 'zich goed voelen over zichzelf'. Mannen en vrouwen met een partner die angstig gehecht is, hebben eerder seks met als motief om de partner te plezieren.

1.4 Onderzoeksvragen en Hypotheses

1.4.1 Het Verband tussen Hechting en Relationeel Welzijn

Ten eerste bekijken we het hoofdeffect van hechting op relationeel welzijn. De Prototype hypothese (Bowlby, 1970) veronderstelt dat hechting een effect heeft op de latere relaties. Daarenboven hebben vorige onderzoeken reeds aangetoond dat veilig gehechte jongeren meer tevreden zijn over de relatie dan onveilig gehechte jongeren. Dit willen we nog eens bevestigen. Bijgevolg verwachten we een verschil tussen veilig gehechte jongeren en

onveilig gehechte jongeren. In het bijzonder denken we dat een angstige en vermijdende hechting gepaard gaat met een lager relationeel welzijn. Bij mensen met een veilige hechting veronderstellen we een grotere relationele tevredenheid.

Bovendien verwachten we een effect van hechting op de relatieduur. Specifiek denken we dat personen met een vermijdende hechting kortere relaties hebben. Een veilige hechting zou daarentegen gepaard gaan met een langere relatieduur en een groter relationeel welzijn.

Er werd reeds eerder vermeld dat hechting een invloed heeft op de verwachtingen die adolescenten hebben voor intieme relaties. Het zou bijgevolg de interacties met de partner beïnvloeden en een effect hebben op het relationeel welzijn. Daarom willen we voornamelijk focussen op het welzijn van het koppel. Er is nog weinig onderzoek gebeurd naar seksualiteit bekeken in een dyadische, relationele context. Vaker gaat het om een lid van het koppel, zonder de relatie mee in beschouwing te nemen. Dit sluit aan bij het artikel van Rostosky et al. (2000), die eveneens de dyade onderzoeken in plaats van het individu.

1.4.2 Het Verband tussen Hechting en Seksualiteit

Het verband tussen hechting en seksueel gedrag en hun motieven is al vele malen onderzocht. Zo toonden Impett et al. (2008) en Schachner en Shaver (2004) aan dat jongvolwassenen met een angstige hechting vaker seksueel gedrag stellen met motieven van bevestiging, coping en goedkeuring. Jongvolwassenen met een vermijdende hechting zouden seksueel gedrag stellen om hun zelfwaardering te bevestigen, om hun macht uit te drukken, om met stress om te gaan of omwille van druk van vrienden. Wij willen deze resultaten staven door in het algemeen te stellen dat zowel adolescenten met een angstig hechtingspatroon als adolescenten met een vermijdend hechtingspatroon eerder gecontroleerde motieven gebruiken voor seksueel gedrag. Daarenboven verwachten we een negatieve correlatie tussen een onveilige hechting en seksueel gedrag omwille van intimiteitsredenen. We veronderstellen immers dat adolescenten met een angstig of vermijdend hechtingspatroon in mindere mate seksueel gedrag stellen om hun emotionele verbondenheid te uiten. Voor de meting van de motieven gebruiken we een combinatie van de schalen van Cooper et al. (1998) , de schalen van Hill en Preston (1996), en van de ZDT (Deci & Ryan, 2000, 2008). Op die manier bekomen we een integratie van de meest belangrijke schalen en theorieën geformuleerd rond motieven.

1.4.3 Het Verband tussen Seksualiteit en Relationeel Welzijn

Dat er een verband is tussen seksueel gedrag, hun motieven en relationeel welzijn is reeds duidelijk. Het experimenteren met seksueel gedrag is een belangrijke ontwikkelingstaak in de adolescentie. Jongeren leren daarbij om met intieme relaties om te gaan. Elk gedrag wordt bovendien gestuurd door motieven. Deze willen we eveneens in rekening brengen om zo een bredere kijk te krijgen op de verschillende verbanden. Specifiek veronderstellen we dat adolescenten die seksueel gedrag stellen met gecontroleerde motieven zoals goedkeuring, peer pressure en coping, een lager relationeel welzijn ervaren dan wanneer adolescenten seksueel gedrag stellen omwille van autonome motieven of intimiteitsmotieven. Het lijkt logisch dat wanneer adolescenten uit externe of interne druk seksueel gedrag stellen, men minder tevreden is over de relatie.

We willen het effect van seksualiteit op het relationele welzijn onderzoeken. We focussen op de dyade aangezien seksualiteit een interactie impliceert. Niet enkel willen we een verband aantonen met de relatiekwaliteit, maar ook met de relatieduur. Enerzijds verwachten we dat de relatie van adolescenten die handelen onder gecontroleerde motieven minder lang zal duren. Anderzijds verwachten we een langere relatieduur van adolescenten die seksueel gedrag stellen onder autonome of onder intimiteitsmotieven. Dit gaan we na door een follow-upmeting uit te voeren om het relationeel welzijn op langere termijn te peilen.

1.4.4 Het Verband tussen Hechting en Relationeel Welzijn Gemedieerd door Seksueel Gedrag en Motieven

De vorige hypothesen maken deel uit van een algemene hypothese. We verwachten immers uiteindelijk een verband tussen hechting en relationeel welzijn, gemedieerd door seksueel gedrag en hun motieven (Rostosky et al., 2000).

De mediërende rol van seksueel gedrag en hun motieven kunnen we onderzoeken door de vorige hypothesen te toetsen. Wanneer we een hoofdeffect vinden tussen hechting en relationeel welzijn, en een verband tussen enerzijds hechting en seksueel gedrag en motieven, en anderzijds seksueel gedrag en motieven met relationeel welzijn, kunnen we de mediatie toetsen.

2. METHODE

2.1 Participanten

De gegevens werden enerzijds verzameld in drie secundaire scholen, waarvan één in Oost-Vlaanderen en twee in de regio van Antwerpen. Anderzijds werden er ook eerstejaarsstudenten bevraagd aan de Universiteit Gent, Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen (FPPW). Enkel koppels kwamen in aanmerking. Daarbij zat de ene partner in het vierde, vijfde of zesde jaar secundair onderwijs of in het eerste jaar psychologie of pedagogische wetenschappen. In het totaal namen 240 participanten deel aan het onderzoek, waarvan 45.8% jongens en 54.2% meisjes. 14% van de subjecten heeft de vragenlijst niet laten invullen door de partner. Van alle subjecten zat 57% in het ASO en 36% van de subjecten waren eerstejaarsstudenten FPPW. Leerlingen van het TSO en het BSO waren in de minderheid, met respectievelijk 6.5% en 0.5%. De gemiddelde leeftijd van de jongeren was 18 jaar en 5 maanden ($SD = 1$ jaar en 9 maanden). Iets meer dan de helft van de jongeren (63.9%) kwam uit intacte gezinnen en 28.8% van de participanten kwam uit een gezin met gescheiden ouders. Van alle jongeren gaf 91.6% aan dat ze reeds seksuele ervaring hadden. De gemiddelde duur van de relatie was één jaar en twee maanden. De gemiddelde duur van de seksuele relatie was één jaar en één maand. Dit wil bijgevolg zeggen dat participanten gemiddeld na ongeveer twee maand seks hadden met hun partner. De seksuele voorkeur werd gemeten op een continuüm. De jongeren hadden over het algemeen een heteroseksuele voorkeur (gemiddeld 9.38 op een schaal van 10). Een minderheid (4.7%) van de participanten geeft aan eerder een homoseksuele voorkeur te hebben ($< 5/10$). Van alle participanten heeft 1.7% een partner van hetzelfde geslacht.

Na zes maand werd een follow-up onderzoek opgestart. In het totaal namen 118 participanten deel aan deze follow-up. Het aantal koppels die ondertussen uiteen waren bedroeg 20.5%. Op twee uitzonderingen na, nam van deze koppels enkel één jongere deel in de follow-up. Van de 79.5% koppels die nog samen waren na zes maanden, namen van 24 koppels allebei de jongeren deel en van de overige 40 één van beide jongeren.

De ontbrekende gegevens in de dataset bleken missing at random (Little's MCAR test: normed chi-square (X^2/df) met 450 vrijheidsgraden= 1.19). Bijgevolg werden de ontbrekende gegevens geschat met het EM (Expectation Maximization) algoritme in SPSS. De steekproef blijft hierdoor volledig, met $N = 240$ voor alle analyses.

2.2 Instrumenten

2.2.1 Achtergrondgegevens

Vooraleer de deelnemers de vragenlijst invulden, werd er gepeild naar verschillende achtergrondgegevens. Zo werd aan de participanten gevraagd hun geslacht, geboortedatum, school, studie (ASO, TSO, BSO, Universiteit) en studiejaar op te geven, en de gezinssituatie te beschrijven (de ouders zijn: gehuwd, samenwonend, gescheiden, één van de ouders is overleden, andere).

Daarnaast werd de relatie ook verder onderzocht. De jongeren moesten hun relatieduur aangeven. Er werd ook gevraagd of de relatie seksueel van aard was en indien de jongere positief antwoordde, werd hem of haar gevraagd naar de duur van deze seksuele relatie. Als laatste werd er tevens gepeild naar het geslacht van de partner. Eveneens konden de subjecten hun seksuele voorkeur aangeven op een continuüm van 0 naar 10, door een kruisje te zetten op een lijnstuk van 10 centimeter (0 = homoseksueel versus 10 = heteroseksueel).

2.2.2 Seksueel Gedrag

Op basis van een pilootonderzoek bij 30 jongeren en de vragenlijsten van Rutgers Nisso Groep (2005) en Rosenthal en Smith (1997) ontwikkelde Beyers (2010) een instrument om de ervaring met seksuele gedragingen bij jongeren te meten. Het doel van dit instrument was om seks in een breed kader te bekijken, en niet enkel te focussen op geslachtsgemeenschap. In deze vragenlijst wordt gepeild naar 13 verschillende seksuele activiteiten: kussen, fantaseren, masturberen, tongkussen, voelen en strelen boven de kleren, voelen en strelen onder de kleren, betasten van elkaars geslachtsdelen, iemand aftrekken of afgetrokken worden, iemand vingeren of gevingerd worden, geslachtsgemeenschap hebben, iemand pijpen of gepijpt worden, iemand beffen of gebekt worden en anale seks. De deelnemers moeten aangeven of ze al dan niet ervaring hebben met elk van deze seksuele handelingen. In ons onderzoek peilden we daarbij zowel naar algemene ervaring als ervaring in de relatie met de huidige partner. Indien men reeds ervaring had, moest men ook aanduiden op welke leeftijd men de eerste ervaring had met het seksuele gedrag. Bovendien duiden de jongeren op een 5-punten schaal ook aan met wie dit gedrag voor de eerste keer voorkwam. Men kon hierbij kiezen uit een toevallige persoon, een vriend(in), een lief, de partner, of iemand anders. Bij elke keuze stond ook vermeld wat deze precies inhoudt, om verwarring te vermijden en eenduidigheid in de antwoorden te bevorderen.

Op basis van een factoranalyse in eerder onderzoek (De Cock, 2010) werden de items opgedeeld in drie factoren. Deze drie factoren betreffen zelfseks, niet-genitale seks en genitale seks. We definieerden het niet-genitale als kussen, tongkussen, voelen en strelen boven de kleren en voelen en strelen onder de kleren. Tot het genitaal vlak behoort het betasten van elkaars geslachtsdelen, iemand aftrekken of afgetrokken worden, iemand vingeren of gevingerd worden, geslachtsgemeenschap hebben, iemand pijpen of gepijpt worden, iemand beffen of gebekt worden en anale seks. De betrouwbaarheid (Cronbach's alpha) van de twee items die zelfseks meten (fantaseren en masturberen) was dermate laag ($< .40$) dat we deze schaal niet gebruikten in ons onderzoek. Cronbach's alpha voor ervaring met niet-genitale seks was $.52$ (4 items) en $.87$ voor ervaring met genitale seks (7 items). Alpha's voor ervaring met niet-genitale en genitale seks in de huidige relatie bedroegen respectievelijk $.77$ en $.86$. Buiten algemene niet-genitale ervaring stemmen deze alpha's overeen met die in eerder onderzoek (vb. De Cock, 2010).

2.2.3 Seksuele Motieven

Niet enkel het seksueel gedrag werd onderzocht, eveneens werd er belang gehecht aan de reden waarom jongeren seksueel gedrag stellen. De vragenlijst hiervoor bestaat uit 30 items en integreert verschillende theorieën over seksuele motieven (Cooper et al., 1998; Hill & Preston, 1996; Ryan & Deci, 2008). Op basis van eerder onderzoek (Beyers, De Cock, Brabant, Soenens, & Vansteenkiste, 2010) werden drie factoren onderscheiden met elk 10 items. Alle items konden gekaderd worden binnen autonome motivatie, gecontroleerde motivatie of als intimiteitsmotieven voor seksueel gedrag.

Een gedrag stellen met autonome motivatie betekent dat het individu ofwel het gedrag geïntegreerd heeft binnen de eigen waarden of dat men zich met het gedrag kan identificeren. Deze vorm van motivatie leidt tot een grotere bevrediging van de behoeften aan competentie, verbondenheid en autonomie, en bijgevolg ook tot een groter welbevinden (Ryan & Deci, 2008). In de vragenlijst vinden we deze autonome motivatie terug onder items zoals 'ik heb seks omdat ik het leuk vind' (intrinsieke motivatie; ZDT), 'seks is het meest opwindend als ik voel dat mijn partner me volledig overheerst en volledig de controle overneemt' (macht ervaren; Hill & Preston), 'het gevoel van macht over mijn partner is extreem opwindend voor mij' (macht uitdrukken; Hill & Preston), 'ik waardeer seks omdat ik er plezier aan beleef en omdat het een beetje avontuur aan mijn leven toevoegt' (plezier; Hill & Preston), en 'hoe vaak heb je seks juist voor de opwinding ervan?' (enhancement; Cooper et al.).

Gecontroleerde motieven daarentegen zijn motieven waarbij het individu gedreven wordt door externe of interne druk. De eventuele positieve effecten op het welbevinden zijn bij deze motivatie maar van korte duur. Deze gecontroleerde motivatie weerspiegelt zich in items zoals 'ik heb seks omdat ik niet wil dat anderen teleurgesteld zouden zijn in mij' (externe motivatie; ZDT), 'ik heb seks omdat ik me schuldig zou voelen als ik het niet deed' (introjectie; ZDT), 'hoe vaak heb je seks omdat mensen je minderwaardig zullen vinden als je dit niet doet?' (peer pressure; Cooper et al.), 'hoe vaak heb je seks om zo te kunnen omgaan met ontgoochelingen in je leven?' (coping; Cooper et al.), 'hoe vaak heb je seks omdat het je meer zelfvertrouwen geeft?' (zelfbevestiging; Cooper et al.), en 'als ik me slecht of ongelukkig voel, heb ik nood aan seksuele fantasieën of seksuele activiteit' (opluchting van stress; Hill & Preston).

De laatste factor betreft de intimiteitsmotieven. Bij dit type motivatie stelt het individu seksueel gedrag om intimiteit te bekomen in de relatie met de partner. Bij deze motivatie horen items zoals bijvoorbeeld: 'ik heb seks omdat ik de toewijding voor mijn partner belangrijk vind' (identificatie; ZDT), 'hoe vaak heb je seks om zo een emotionele band met je partner te creëren?' (intimiteit; Cooper et al.), 'een van de meest bevredigende aspecten van seks is dat ik de intensiteit van mijn gevoelens voor mijn partner kan uitdrukken' (waardering uitdrukken; Hill & Preston), en 'het gevoel van emotionele verbondenheid met mijn partner tijdens seks is belangrijk om me dicht bij hem of haar te voelen' (waardering ervaren; Hill & Preston).

Alle items moesten beantwoord worden op een 5-punten schaal waarbij 1 staat voor 'nooit' en 5 voor 'heel vaak'. In eerder onderzoek vonden Beyers et al. (2010) interne consistenties tussen .59 en .85. In het huidig onderzoek was de Cronbach's alpha voor de autonome motieven .77, voor gecontroleerde motieven .71, en voor de intimiteitsmotieven .82. We kunnen besluiten dat de metingen intern consistent zijn.

2.2.4 Relatiekwaliteit

De vragenlijst die relatiekwaliteit meet, is een combinatie van verschillende vragenlijsten. Alle items moesten worden beantwoord op een schaal van 1 (helemaal niet akkoord) tot 7 (helemaal wel akkoord). De stellingen peilen naar het hechtingspatroon, naar intimiteit en naar binding en engagement.

Hechting. Om hechting te meten hebben we de ECR-R-12 (Experiences in Close Relationships Revised Scale; Fraley, Waller, & Brennan, 2000; Wei, Russell, Mallinckrodt, & Vogel, 2007) gebruikt. Deze vragenlijst peilt naar een vermijdend en angstig hechtingspatroon

via 12 items. Voorbeelden van items zijn: ‘ik heb liever geen te hechte band met hem/haar’ (vermijdende hechting), en ‘wanneer ik mijn gevoelens voor hem/haar toon, ben ik bang dat hij/zij niet hetzelfde voelt voor mij’ (angstige hechting). In eerder onderzoek werd een Cronbach’s alpha gevonden van .78 voor angstige hechting en .84 voor vermijdende hechting (Wei et al., 2007). De interne consistenties in ons huidig onderzoek bedroegen respectievelijk .74 (vermijdende hechting) en .85 (angstige hechting).

Intimiteit. Aangezien er interesse uitgaat naar de intieme relatie, werd er een schaal gebruikt om intimiteit te meten. Dit gebeurde aan de hand van de korte versie van de IFS (Intimate Friendship Scale; Sharabany, 1994). De oorspronkelijke langere vragenlijst heeft acht subschalen, namelijk: (1) openheid en spontaneïteit, (2) sensitiviteit, (3) hechting, (4) exclusiviteit, (5) geven en delen, (6) kunnen rekenen op elkaar, (7) gedeelde activiteiten en (8) vertrouwen en loyaliteit. De verkorte versie die hier werd gebruikt bestaat uit 10 items waaronder bijvoorbeeld ‘ik weet dat wat ik hem/haar ook vertel een geheim blijft tussen ons’, en ‘ik laat hem/haar dingen van mezelf gebruiken’. In de oorspronkelijke studie varieerden de betrouwbaarheden van .67 tot .81 (Sharabany, 1994). Sharabany (1994) heeft aangetoond dat de subschalen verschillende dimensies meten van het onderliggende construct, intimiteit. Daardoor kon de vragenlijst ingekort worden tot 10 items. Ook in ons onderzoek vinden we één onderliggend construct terug. De interne consistentie betreft in het huidig onderzoek .80, wat duidt op een goede betrouwbaarheid.

Binding en engagement. We meten binding en engagement op basis van de combinatie van twee veelgebruikte vragenlijsten, namelijk de Investment Model Scale (IMS; Rusbult, Martz, & Agnew, 1998) en de Long Term Orientation (LTO; Arriaga & Agnew, 2001). Beide vragenlijsten meten zowel de relationele tevredenheid (vb. ‘ik ben sterk gehecht aan onze relatie’), mate van engagement in de relatie (‘ik ben geëngageerd om de relatie met mijn partner te behouden’), als de intentie om de relatie te laten blijven duren (vb. ‘ik wil dat onze relatie voor altijd blijft duren’). Via 10 items wordt het onderliggende construct, namelijk relatiekwaliteit, gemeten. In eerder onderzoek varieerde de interne consistentie van de IMS van .82 tot .95 (Rusbult et al., 1998). Interne consistentie van de LTO in eerder onderzoek (Arriaga, 2001; Rusbult, 1983) varieerde tussen .75 en .95. Deze onderzoekers toonden ook aan dat de IMS en LTO op de verwachte manier samenhangen met andere metingen van relatiekwaliteit, waaronder hechting en intimiteit. In ons onderzoek werd een Cronbach’s alpha van .86 voor de gecombineerde schaal gevonden, wat wijst op een goede betrouwbaarheid van deze meting.

2.2.5 Relationale Noodbevrediging

Sheldon, Elliot, Kim, en Kasser (2001) hebben een vragenlijst ontwikkeld om de mate van noodbevrediging te meten, die gekaderd is binnen ZDT. Deze theorie stelt dat iedere mens streeft naar persoonlijke groei, die men bereikt door de bevrediging van drie essentiële behoeften, namelijk aan competentie, autonomie en verbondenheid. De vragenlijst meet via negen stellingen de noodbevrediging van de adolescent. Voorbeelditems zijn ‘wanneer ik bij hem/haar ben voel ik me vrij om te zijn wie ik ben’ (autonomie), ‘wanneer ik bij hem/haar ben voel ik me geliefd’ (verbondenheid), en ‘wanneer ik bij hem/haar ben voel ik me een bekwaam persoon’ (competentie). Deze stellingen moesten ook beantwoord worden op een schaal van 1 (helemaal niet akkoord) naar 7 (helemaal wel akkoord). La Guardia, Ryan, Couchman, en Deci (2000) gebruikten een totaalscore voor noodbevrediging in de romantische relatie met een betrouwbaarheid van .90 en demonstreerden de validiteit van deze meting door verwachte correlaties met hechting in de relatie en welbevinden. Cronbach’s alpha voor de globale schaal in ons onderzoek bedroeg .74.

2.2.6 Seksuele Tevredenheid

Niet enkel willen we het verband van hechting met seksueel gedrag en seksuele motieven meten, maar bovendien zijn we geïnteresseerd in het effect van het seksueel gedrag en bijhorende motieven op de seksuele noodbevrediging en in de mediatie van het verband tussen hechting en relationeel welzijn, inclusief seksueel welzijn, door seksualiteit. Om dit te onderzoeken werd de SPPA (Self-Perception Profile for Adolescents; Harter, 1988), die de globale zelfwaarde meet, omgevormd naar een meetinstrument dat seksuele tevredenheid meet. Deze vragenlijst omvat vijf items waaronder bijvoorbeeld ‘ik ben best tevreden over mijn seksleven’, of ‘ik zou vaak liever een ander seksleven hebben’ (omgekeerd gescoord). De schaal meet één onderliggend construct, namelijk seksuele satisfactie. De adolescenten moesten de items beantwoorden op een 5-punten schaal. De interne consistentie was .92, wat wijst op een zeer hoge betrouwbaarheid van deze schaal.

2.2.7 Sociale Wenselijkheid

We vonden het belangrijk om sociaal wenselijke antwoorden uit te sluiten. Dit gebeurde op basis een verkorte Nederlandstalige versie van de Marlowe Crowne Social Desirability Scale (SDS; Crowne & Marlowe, 1960, 1964) ontwikkeld door De Naeyer (1974). De onderzoekers

vonden een relatief goede interne consistentie van .72 en een test-hertestcorrelatie van .82. De vragenlijst werd in een eerder onderzoek (Brabant, 2010) aangevuld met drie seksueel getinte items. De vragenlijst bevat 16 items waarop men moet antwoorden via een 2-punten schaal (fout = 0 versus juist = 1). Enkele voorbeelden van items zijn: 'ik voel me soms gepikeerd als ik mijn zin niet krijg', of 'ik heb nooit seksuele gedachten'. Cronbach's alpha betreft in ons onderzoek .53. Door één item ('ik zal nooit seks hebben tegen mijn zin') dat slechts matig correleerde met de schaal weg te laten, steeg alpha naar .56. Dit is een relatief goede betrouwbaarheid voor een vragenlijst die sociale wenselijkheid meet, aangezien mensen gedwongen worden een binaire keuze te maken.

2.2.8 Follow-up

Ongeveer een half jaar na het invullen van de gehele vragenlijst, werd nogmaals gepeild naar de relatie op dat moment. Eerst werd gevraagd aan het koppel of ze nog bij elkaar waren, daarna werd via twee versies van de IMS en LTO (Arriaga & Agnew, 2001; Rusbult, et al., 1998) de relatiekwaliteit gemeten. Eén versie was voor koppels die nog samen waren en betrof de gewone formulering van de IMS en LTO. De andere versie was voor leden van koppels die uit elkaar waren, en peilde naar de mate van investering, engagement en tevredenheid over de relatie net voor de breuk (vb. 'ik vond het moeilijk om mezelf met deze persoon in te beelden in de verre toekomst'). Opnieuw konden de negen stellingen omtrent binding en engagement beantwoord worden op een 7-punten schaal. Cronbach's alpha over de twee versies heen bedroeg .90.

Een overzicht van alle metingen is te vinden in Bijlage 1.

2.3 Procedure

De drie secundaire scholen werden opgebeld om toestemming tot deelname te vragen. Er werd hen eveneens een brief gestuurd waarin kort vermeld stond wat het onderzoek inhield. Daarna werd er een afspraak gemaakt met de directie om meer in detail uit te leggen waarover het onderzoek ging en om te overleggen in welke klassen en op welk tijdstip de vragenlijsten konden worden afgenomen. Het onderzoek werd in elke klas voorgesteld tijdens de lessen. Bovendien werd een aantal voorwaarden opgelegd. Jongeren onder de 18 jaar kregen een informed consent mee naar huis, om toestemming van de ouders te vragen. Bovendien konden enkel koppels deelnemen aan het onderzoek. De voorstelling per klas duurde een vijftal

minuten. Per klas namen er ongeveer vier leerlingen deel aan het onderzoek. De afname van de vragenlijsten bij de geselecteerde jongeren gebeurde in de middagpauze. Nogmaals werden een aantal aspecten van het onderzoek benadrukt, waaronder het niet samen invullen van de vragenlijst en de anonimiteit. De vragenlijst voor de partner werd in een voorgefrankeerde omslag meegegeven en kon daarna ingevuld per post teruggestuurd worden. Anonimiteit werd gegarandeerd. Nadien werd in de school van Oost-Vlaanderen nogmaals langsgegaan in de klassen en werden de vragenlijsten meegegeven om thuis in te vullen. Resterende vragenlijsten werden opgehaald of konden opgestuurd worden aangezien er een omslag aanwezig was met adres en postzegel opgekleefd.

De procedure bij de eerstejaarsstudenten psychologie en pedagogische wetenschappen verliep ietwat anders. Per mail werd de professor van een bepaald vak op de hoogte gebracht van het onderzoek en om toestemming gevraagd. Er werd een tijdstip afgesproken waarbij kort het onderzoek kon voorgesteld worden en de vragenlijsten voor beide partners werden uitgedeeld. Ook bij hen was een tweede omslag bijgevoegd met het adres van de vakgroep en postzegel.

De follow-upmeting gebeurde 6 maand na de eerste bevraging via e-mail of telefonisch, afhankelijk van de beschikbare gegevens. Via mail werden de deelnemers doorverwezen naar een internetsite waar ze de vragenlijst konden invullen. De telefonische bevraging gebeurde mondeling en gestandaardiseerd door de onderzoeker.

3. RESULTATEN

3.1 Effecten van Achtergrondvariabelen

Om het effect van de achtergrondvariabelen op de seksuele ervaring van de adolescente koppels te onderzoeken, werd er een MANCOVA uitgevoerd met als afhankelijke variabelen de ervaring in het algemeen op genitaal vlak en op niet-genitaal vlak, en eveneens de niet-genitale en genitale ervaring in de huidige relatie. De onafhankelijke variabelen waren geslacht, leeftijd, studie, gezin, de seksuele voorkeur en sociale wenselijkheid. Op vlak van studie konden er drie categorieën onderscheiden worden, namelijk BSO en TSO (samengenomen), ASO en Universiteit. Aangezien sommige subgroepen van de gezinssituatie te klein waren om analyses op uit te voeren, werd deze binair gehercodeerd naar intacte gezinnen (getrouwd, samenwonend) en niet-intacte gezinnen (gescheiden, ouder overleden). Enkel de hoofdeffecten van deze onafhankelijke variabelen werden in het onderzoek opgenomen. Door de grote steekproef ($N = 240$), werd een effect slechts significant bevonden bij $p < .01$. Het effect werd randsignificant bevonden wanneer $p < .05$.

Wanneer we de multivariate hoofdeffecten bekeken, zagen we een significant hoofdeffect van leeftijd ($F(4,229) = 3.56, p < .01, \eta^2 = .06$). Bovendien bekwamen we een randsignificant effect van sociale wenselijkheid ($F(4,229) = 3.04, p < .05, \eta^2 = .05$). Univariaat toonde leeftijd een significant effect op de genitale ervaring in het algemeen ($F(1,229) = 7.03, p < .01, \eta^2 = .03$), de niet-genitale ervaring in de huidige relatie ($F(1,229) = 7.60, p < .01, \eta^2 = .03$) en de genitale ervaring in de huidige relatie ($F(1,229) = 11.84, p < .01, \eta^2 = .05$). Parameterschattingen toonden aan dat in de steekproef oudere jongeren meer genitale ervaring hadden in het algemeen ($b = .003$). Ook in de huidige relatie zagen we een positief verband tussen leeftijd en niet-genitale en genitale ervaring ($b = .001$ en $.003$ respectievelijk). Daarnaast toonde sociale wenselijkheid eveneens een randsignificant univariaat effect op de genitale ervaring in de huidige relatie ($F(1,229) = 4.21, p < .05, \eta^2 = .02$), wat wees op het niet sociaal wenselijk zijn van het rapporteren van genitale ervaring in de huidige relatie ($b = -.19$). Dit negatieve verband kan wijzen op een onderrapportering van genitale ervaring.

We gingen ook het effect na van de achtergrondvariabelen op de seksuele motieven. Wanneer we een MANCOVA uitvoerden met intimiteitsmotieven, autonome motieven en gecontroleerde motieven als afhankelijke variabelen, zagen we enkel een randsignificant effect van sociale wenselijkheid ($F(3,230) = 3.08, p < .05, \eta^2 = .04$). Univariaat werd er een significant effect gevonden van sociale wenselijkheid op autonome motieven ($F(1,230) = 9.02, p < .01, \eta^2 = .04$). Autonome motieven voor seksualiteit waren niet sociaal wenselijk ($b = -.64$).

Verder onderzochten we ook het effect van de achtergrondvariabelen op het relationeel welzijn. Relationeel welzijn werd gedefinieerd door meerdere variabelen, namelijk intimiteit, relationele noodbevrediging, binding en engagement, seksuele tevredenheid, de variabele die peilt of het koppel nog samen is op Tijdstip 2 (= 6 maand na de eerste meting), de relatieduur op Tijdstip 2 en de mate van binding en engagement op Tijdstip 2. Met deze variabelen als afhankelijke variabelen werd een MANCOVA uitgevoerd. We merkten een randsignificante effect op van de gezinssituatie ($F(7,226) = 2.13, p < .05, \eta^2 = .06$). Univariaat werden er echter geen significante effecten van de gezinssituatie op deze variabelen gevonden.

Als laatste wilden we het effect van de achtergrondvariabelen op het hechtingspatroon onderzoeken. Meer specifiek onderzochten we via een MANCOVA het effect op een angstig en vermijdend hechtingspatroon. Enkel het hoofdeffect van geslacht was significant ($F(2,231) = 7.60, p < .01, \eta^2 = .06$). Univariaat zagen we een significant effect van geslacht op het vermijdende hechtingspatroon ($F(1,231) = 11.71, p < .01, \eta^2 = .05$). Wanneer we de gemiddeldes nader bekeken, konden we zien dat jongens ($M = 1.97$) vaker een vermijdend hechtingspatroon hadden dan meisjes ($M = 1.62$).

We kunnen besluiten dat leeftijd en geslacht invloedrijke achtergrondvariabelen zijn. In de analyses die volgen, nemen we deze twee variabelen telkens op als controlevariabelen, om de validiteit van onze bevindingen te vergroten.

3.2 Het Verband tussen Hechting en Relationeel Welzijn

Om het verband tussen hechting en relationeel welzijn te onderzoeken, berekenden we eerst partiële correlaties tussen enerzijds angstige en vermijdende hechting en anderzijds de zeven indicatoren van relationeel welzijn (intimiteit, relationele noodbevrediging, binding en engagement, seksuele tevredenheid, nog samen op Tijdstip 2, relatieduur op Tijdstip 2 en binding en engagement op Tijdstip 2). Daarbij werd er gecontroleerd voor de controlevariabelen leeftijd en geslacht. Uit de resultaten (zie Tabel 1) konden we afleiden dat zowel een angstig als een vermijdend hechtingspatroon samenhang met een lagere relatiekwaliteit. Meer specifiek werd er een significante negatieve correlatie gevonden tussen vermijdende hechting en alle indicatoren van relationeel welzijn. Dit verband was het sterkst met binding en engagement en met intimiteit. Anderzijds zagen we enkele significante negatieve correlaties tussen angstige hechting en relationeel welzijn op het eerste meetmoment. Opvallend is dat we geen of weinig significante verbanden vonden tussen een angstig hechtingspatroon en de variabelen op Tijdstip 2. Angstige hechting hing enkel samen met een lagere kans op nog bij elkaar zijn op Tijdstip 2.

Tabel 1. Partiële correlaties (r) en regressiecoëfficiënten (β) tussen twee indicatoren van hechting en zeven indicatoren van relationeel welzijn, gecontroleerd voor geslacht en leeftijd.

	Intimiteit	Relationele Noodbevrediging	Engagement & Binding	Seksuele Tevredenheid	Nog Samen T2	Relatieduur T2	Engagement & Binding T2
Angstige hechting							
r	-.34***	-.30***	-.15*	-.21**	-.13*	-.07	-.09
β	-.20***	-.20***	-.03	-.15*	-.08	-.02	-.00
Vermijdende hechting							
r	-.69***	-.49***	-.59***	-.30***	-.22***	-.23***	-.42***
β	-.66**	-.45***	-.59***	-.27***	-.21**	-.23***	-.42***
ΔR^2	.51***	.27***	.33***	.11***	.06**	.05**	.16***

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$.

Om de unieke effecten van angstige en vermijdende hechting op relationeel welzijn te meten, voerden we zeven hiërarchische regressie-analyses uit. In een eerste stap werden geslacht en leeftijd ingevoerd als controlevariabelen. In de tweede stap voerden we angstige en vermijdende hechting in als predictoren van relatiekwaliteit. Gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten (β) en toename in verklaarde variantie door de hechtingsvariabelen (ΔR^2) staan eveneens in Tabel 1. In alle regressies voegden de hechtingsvariabelen een belangrijk deel toe aan de verklaarde variantie van de variabelen die relatiekwaliteit meten, in het bijzonder intimiteit, relationele noodbevrediging en engagement en binding op Tijdstip 1. De regressie-analyses bevestigden en verhelderden het patroon van de eerder gevonden correlaties. Alle indicatoren van relationeel welzijn, ook op Tijdstip 2, werden significant negatief voorspeld door vermijdende hechting. Angstige hechting daarentegen, voorspelde enkel minder intimiteit, relationele noodbevrediging, en ook een iets minder sterke seksuele tevredenheid. Angstige hechting voorspelde niet de relatiekwaliteit op Tijdstip 2.

3.3 Het Verband tussen Hechting en Seksualiteit

Op een analoge manier werd het verband tussen hechting en seksueel gedrag en de bijhorende motieven onderzocht. Eerst werden partiële correlaties berekend, en vervolgens werden de unieke effecten van hechting op seksuele motieven en gedrag bepaald via regressie-analyses. Daarbij werd telkens gecontroleerd voor leeftijd en geslacht. Uit de correlaties (zie Tabel 2) bleek dat hechting en seksueel gedrag weinig significante correlaties vertoonden. Wanneer we het verband tussen hechting en seksuele motieven bekijken, zien we voornamelijk

sterke significante positieve verbanden tussen gecontroleerde motieven en beide types van onveilige hechting. Een vermijdend hechtingspatroon hing tevens samen met minder intimiteitsmotieven. Voor autonome motivatie zagen we geen significante verbanden terug.

Tabel 2. Partiële correlaties (r) en regressiecoëfficiënten (β) tussen twee indicatoren van hechting en zeven indicatoren van seksualiteit, gecontroleerd voor geslacht en leeftijd.

	Niet-genitale ervaring algemeen	Genitale ervaring algemeen	Niet-genitale ervaring huidige relatie	Genitale ervaring huidige relatie	Intimiteits- motieven	Autonome motieven	Gecontroleerde motieven
Angstige hechting							
r	-.07	.01	-.15*	-.03	.10	-.07	.26***
β	-.05	.04	-.13*	.00	.18**	-.08	.23***
Vermijdende hechting							
r	-.13*	-.14*	-.12	-.17*	-.31***	.00	.22***
β	-.12	-.14*	-.10	-.16*	-.36***	.02	.17**
ΔR^2	.02	.02	.03*	.02*	.12***	.01	.10***

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$.

Uit de resultaten van de regressie-analyses merkten we op dat angstige en vermijdende hechting voornamelijk bij intimiteitsmotieven en gecontroleerde motieven een uniek significant effect toevoegden. Voor seksueel gedrag zagen we enkel randsignificante effecten voor niet-genitale en genitale ervaring in de huidige relatie. Deze regressie-analyses bevestigden de correlaties tussen hechting en seksualiteit. Opnieuw konden we zien dat gecontroleerde motieven voorspeld werden door zowel angstige als vermijdende hechting. Vermijdende hechting voorspelde ook minder intimiteitsmotieven, maar angstige hechting iets meer intimiteitsmotieven. Als we de samenhang tussen hechting en seksueel gedrag bekijken, zien we dat angstige hechting iets minder niet-genitale ervaring in de huidige relatie voorspelde, en vermijdende hechting iets minder genitale ervaring in de huidige relatie en in het algemeen.

3.4 Het Verband tussen Seksualiteit en Relationeel Welzijn

Partiële correlaties tussen de zeven indicatoren van seksualiteit en de zeven indicatoren van relationeel welzijn, staan in Tabel 3.

Tabel 3. Partiële correlaties (r) en regressiecoëfficiënten (β) tussen zeven indicatoren van seksualiteit en zeven indicatoren van relationeel welzijn, gecontroleerd voor geslacht en leeftijd.

	Intimiteit	Relationele Nood- bevrediging	Engagement & Binding	Seksuele Tevredenheid	Nog Samen T2	Relatie- duur T2	Engagement & Binding T2
Niet-genitale ervaring algemeen							
r	.21**	.13*	.03	.14*	-.01	-.03	.01
β	.16*	.04	.05	.05	.01	.02	.05
Genitale ervaring algemeen							
r	.20**	.14*	.05	.16*	.02	.10	.05
β	.01	.05	-.10	.00	-.16	-.25**	-.16
Niet-genitale ervaring huidige relatie							
r	.14*	.11	.02	.18**	.06	.04	.03
β	-.05	.03	-.08	.06	-.03	-.12	-.10
Genitale ervaring huidige relatie							
r	.22***	.13*	.12	.21***	.15*	.31***	.17**
β	.12	.02	.16	.09	.24*	.51***	.28**
Intimiteitsmotieven							
r	.28***	.25***	.33***	.12	.06	.16*	.33***
β	.29***	.27***	.35***	.14*	.08	.11	.34***
Autonome motieven							
r	.06	.10	-.05	.09	.01	.15*	-.08
β	.03	.12	-.08	.12	.03	.07	-.13*
Gecontroleerde motieven							
r	-.26***	-.26***	-.14*	-.33***	-.20**	.04	-.13*
β	-.30***	-.32***	-.16*	-.36***	-.19**	.04	-.14*
ΔR^2	.21***	.17***	.15***	.18***	.07*	.14***	.17***

* $p < .05$ ** $p < .01$ *** $p < .001$.

Het viel meteen op dat er voornamelijk sterke negatieve significante correlaties waren tussen gecontroleerde motieven voor seks en de vier indicatoren die relationeel welzijn meet op Tijdstip 1. Hoe meer gecontroleerde motieven adolescenten hadden voor het stellen van seksueel gedrag, hoe lager het relationeel welzijn bleek te zijn op Tijdstip 1. Bij de follow-upmeting zagen we minder sterke (nog samen en engagement en binding) of soms geen

(relatieduur) correlaties terug tussen gecontroleerde motieven en relationeel welzijn. Daarnaast vonden we ook dat meer intimiteitsmotieven samenhangen met een hoger relationeel welzijn. Ook deze correlaties bleken sterker te zijn op Tijdstip 1, maar intimiteitsmotieven hingen ook sterk samen met meer engagement en binding in de relatie op Tijdstip 2. Verder viel op dat de genitale ervaring in de huidige relatie een sterk positief verband vertoonde met relationeel welzijn gemeten bij de follow-up, in het bijzonder de relatieduur. Als laatste stelden we vast dat intimiteit, relationele noodbevrediging en de mate van seksuele tevredenheid de sterkste correlaties vertoonden met seksualiteit.

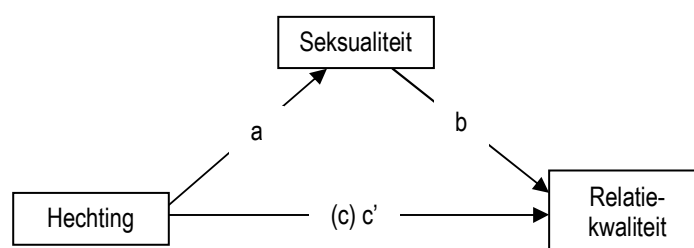
Om de unieke effecten van seksualiteit te kunnen bekijken, voerden we zeven hiërarchische regressie-analyses uit, één voor elke indicator van relationeel welzijn. Alle gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten (β) en de toenames in verklaarde variantie door seksualiteit (ΔR^2) kunnen worden teruggevonden in Tabel 3. We konden zien dat seksualiteit bij alle indicatoren van relationeel welzijn een extra effect toevoegde, in het bijzonder in de voorspelling van intimiteit, seksuele tevredenheid, relationele noodbevrediging en binding en engagement op Tijdstip 2. De regressie-analyses bevestigden grotendeels de reeds gevonden correlaties. Intimiteitsmotieven voorspelden het sterkst een sterker relationeel welzijn op Tijdstip 1. Daarnaast konden we zien dat gecontroleerde motieven een lager relationeel welzijn op Tijdstip 1 voorspelden. Als laatste zagen we dat de ervaring op genitaal vlak in de huidige relatie een voorspeller was van sterkere intimiteit op Tijdstip 1 én van een sterker engagement en binding in de relatie op Tijdstip 2.

3.5 Het Verband tussen Hechting en Relationeel Welzijn Gemedieerd door Seksueel Gedrag en Motieven

Om onze laatste hypothese te toetsen, de mediatie door seksualiteit van de relatie tussen hechting en relationeel welzijn, hebben we ons gebaseerd op de richtlijnen van Baron en Kenny (1986) en Holmbeck (1997) voor het toetsen van mediatie. In eerste instantie inspecteerden we de resultaten van de vorige bivariate analyses (Tabel 1 tot en met 3), om na te gaan welke mediaties mogelijk waren. Enkel wanneer zowel het verband tussen hechting en relatiekwaliteit (Tabel 1) als het verband tussen hechting en seksualiteit (Tabel 2) én het verband tussen seksualiteit en relatiekwaliteit (Tabel 3) significant was ($p < .01$), werd het mogelijk geacht om de mediatie te toetsen.

De eigenlijke toets van de mediaties gebeurde aan de hand van vier regressie-analyses, waarbij telkens gecontroleerd werd voor leeftijd en geslacht. In Stap 1 werd het hoofdeffect getoetst. Dit betekent dat er een regressie-analyse werd uitgevoerd tussen een indicator van

hechting en een indicator van relationeel welzijn (zie Figuur 1: c). In Stap 2 werd het effect van de onafhankelijke variabele, hechting, op de mediator, seksualiteit, getoetst (zie Figuur 1; a). Daarna werd in Stap 3 het effect van seksualiteit op een indicator van relationeel welzijn geschat, gecontroleerd voor hechting (zie Figuur 1; b). Ten slotte werd in Stap 4 het volledige mediatie-verband getoetst via een regressie-analyse van hechting op relationeel welzijn, gecontroleerd voor de mediator (zie Figuur 1; c'). Tot slot toetsten we met de Sobel-test of het indirecte effect van de onafhankelijke variabele op de afhankelijke variabele via de mediator ($a*b$) significant was. Daarvoor gebruikten we de online rekenmodule van Preacher en Leonardelli (2001).

Figuur 1. Seksualiteit als mediator tussen hechting en relatiekwaliteit.

De significante mediaties waarbij aan alle bovenstaande voorwaarden is voldaan, staan in Tabel 4 en toonden aan dat voornamelijk via de gecontroleerde motieven voor seks een indirect gemedieerd verband bestond tussen hechting en relatiekwaliteit bij adolescentie koppels. In de eerste plaats bleek dat het negatieve verband tussen vermijdende hechting en intimiteit gemedieerd werd door gecontroleerde motieven voor seksualiteit. Vermijdende hechting voorspelde meer gecontroleerde motieven, wat op zijn beurt minder intimiteit in de relatie voorspelde. Op dezelfde manier medieerden gecontroleerde motieven tussen vermijdende hechting en seksuele tevredenheid, relationele noodbevrediging en nog samen op Tijdstip 2.

Ook voor angstige hechting konden we deze verbanden terugvinden. In eerste instantie bleek angstige hechting samen te hangen met meer gecontroleerde motieven, wat op zijn beurt minder intimiteit voorspelde. Daarnaast werd het negatieve verband tussen angstige hechting en relationele noodbevrediging gemedieerd door gecontroleerde motieven voor seksualiteit. Een angstig hechtingspatroon voorspelde meer gecontroleerde motieven en bijgevolg minder relationele noodbevrediging. Dit verband werd ook aangetoond voor seksuele tevredenheid.

Daarnaast vonden we enkele verbanden met intimiteitsmotieven voor seks als mediator. Ten eerste werd het negatieve verband tussen vermijdende hechting en binding en engagement, gemedieerd door intimiteitsmotieven. Een vermijdend hechtingspatroon voorspelde minder intimiteitsmotieven en vervolgens minder binding en engagement. Dit verband zagen we terug

zowel voor binding en engagement gemeten op Tijdstip 1 als op Tijdstip 2. Analoge toetsen van een mogelijke mediatie tussen vermijdende hechting en intimiteit en relationele noodbevrediging, via intimiteitsmotieven, resulteerden niet in significante mediatie, omdat het verband tussen de mediator en de afhankelijke variabele niet meer significant was na controle voor de onafhankelijke variabele (b).

Tabel 4. Seksualiteit als significante mediator tussen hechting en relationeel welzijn.

Onafhankelijke variabele	Mediator	Afhankelijke variabele	Stap 1	Stap 2	Stap 3	Stap 4	Sobel- <i>t</i>	<i>R</i> ²
Vermijdende hechting	Gecontroleerde motieven	Intimiteit	-.71***	.22***	-.12*	-.68***	-2.01*	.50
Vermijdende hechting	Gecontroleerde motieven	Seksuele tevredenheid	-.31***	.22***	-.28***	-.25***	-2.73**	.19
Vermijdende hechting	Gecontroleerde motieven	Relationele noodbevrediging	.50***	.22***	-.16**	-.46***	2.59**	.27
Vermijdende hechting	Intimiteitsmotieven	Binding & Engagement	-.60***	-.32***	.16**	-.55***	-2.86**	.41
Vermijdende hechting	Intimiteitsmotieven	Binding & engagement T2	-.42***	-.32***	.22***	-.35***	-2.95**	.28
Vermijdende hechting	Gecontroleerde motieven	Nog samen T2	-.23***	.22***	-.15*	-.19**	-1.98*	.12
Angstige hechting	Gecontroleerde motieven	Intimiteit	-.34***	.26***	-.18**	-.29***	-2.43*	.17
Angstige hechting	Gecontroleerde motieven	Relationele noodbevrediging	-.29***	.26***	-.19**	-.24***	-2.44*	.13
Angstige hechting	Gecontroleerde motieven	Seksuele tevredenheid	-.21**	.26***	-.29***	-.13*	-3.13**	.15

Noot. Stap 1 = pad van de onafhankelijke naar de afhankelijke variabele; Stap 2 = pad van de onafhankelijke variabele naar de mediator; Stap 3 = pad van de mediator naar de afhankelijke variabele, na controle voor de onafhankelijke variabele; Stap 4 = Stap 1 met uitzuivering van de mediator.

p* < .05. *p* < .01. ****p* < .001.

4. DISCUSSIE

Seks is belangrijk in het leven van vele adolescenten. In deze studie onderzochten we het verband tussen seks en het relationele welzijn en functioneren van adolescenten. Concreet was onze doelstelling antwoord te bieden op vier onderzoeksvragen. In eerste instantie werd het verband van hechting op relationeel welzijn onderzocht (4.1.1). Daarna werd het effect van hechting op seksualiteit onderzocht (4.1.2). Ten derde werd het verband tussen seksualiteit en relationeel welzijn nagegaan (4.1.3). Ten slotte werd de relatie van hechting op relationeel welzijn gemedieerd door seksueel gedrag en hun motieven getoetst (4.1.4).

4.1 Bespreking van de Onderzoekresultaten

4.1.1 Het Verband tussen Hechting en Relationeel Welzijn

Uit ons onderzoek blijkt dat jongeren met een vermijdend of een angstig hechtingspatroon een veel lagere relationele tevredenheid ervaren. Deze bevinding strookt met onze vooropgestelde hypothese en bevestigt duidelijk de Prototype hypothese waarin Bowlby (1970) stelt dat hechting een invloed heeft op de verdere relaties.

Adolescenten met een vermijdend hechtingspatroon blijken op elk aspect van het relationeel welzijn dat we gemeten hebben, veel lager te scoren. Niet enkel ervaren deze jongeren minder intimiteit, lijken ze minder verbonden te zijn met hun partner, en is hun engagement lager. Ook blijkt dit hechtingspatroon een voorspeller te zijn van een kortere relatieduur en minder engagement en binding op Tijdstip 2. Dit is conform onze verwachtingen. Ook Shaver en Brennan (1992) vonden dat mensen met een vermijdend hechtingspatroon minder geïnteresseerd zijn in relaties en daarom enkel kortdurende relaties aangaan.

Adolescenten die angstig gehecht zijn, ervaren eveneens een lager relationeel welbevinden. Zij blijken voornamelijk een lagere intimiteit en minder relationele noodbevrediging te ervaren. Ook op seksueel vlak zijn deze jongeren minder tevreden. Opvallend is dat er geen verband werd gevonden tussen jongeren met een angstige hechting en de metingen op Tijdstip 2. Er lijkt met andere woorden geen verband te zijn tussen hun angstig hechtingspatroon en de relatieduur, en de mate van binding en engagement op het tweede meetmoment. Deze bevindingen sluiten aan bij de literatuur over angstige hechting. Zo stellen enkele onderzoekers dat angstige mensen meer dysfunctionele ideeën hebben over relaties, waardoor ze bijvoorbeeld de beschikbaarheid en de steun van hun partner gaan onderschatten, wat bijgevolg leidt tot een lagere relationele tevredenheid (Collins & Feeney, 2004; Feeney,

2008). Angstige hechting hangt daarentegen niet samen met de indicatoren van relationeel welzijn op het tweede meetmoment. Kirkpatrick en Davis (1994) vonden een even grote stabiliteit in de relatie van onveilig gehechte koppels als bij veilig gehechte koppels. Blijkbaar lijkt het angstig hechtingspatroon hen niet te beletten om als koppel bij elkaar te blijven. Typisch voor angstig gehechte individuen betreft verlatingsangst. Dit kan verklaren waarom ze bijeen blijven. Ook al is de relatie niet wat ze eigenlijk gehoopt hadden, hun afhankelijkheid aan de huidige relatie, en hun verlatingsangst zorgt ervoor dat ze toch bijeen blijven. Hieruit blijkt dat een lagere relationele tevredenheid niet meteen samenhangt met een kortere relatieduur.

4.1.2 Het Verband tussen Hechting en Seksualiteit

In de tweede hypothese veronderstelden we een duidelijk verband tussen het hechtingspatroon van adolescenten en hun seksuele leven. Niet enkel werd het seksueel gedrag onderzocht, maar ook het verband van hechting met de motieven voor seks werden getoetst. Uit ons onderzoek blijkt dat het hechtingspatroon van een jongere relatief weinig invloed heeft op het seksueel gedrag. Een jongere met een angstig hechtingspatroon zal iets minder ervaring hebben met niet-genitaal gedrag in zijn huidige relatie. Dit komt niet overeen met wat de literatuur aangeeft. Hazan et al. (1994) geven aan dat angstig gehechte individuen een voorkeur geven voor de meer intieme en affectieve seksuele gedragingen, en minder belang hechten aan het genitale aspect van seks. In ons onderzoek was het gevonden verband echter klein en randsignificant, maar moet dit toch verder onderzocht worden. Adolescenten met een vermijdende hechting hebben minder ervaring met genitale seks, zowel in het algemeen als in de huidige relatie met hun lief of partner. Dit betreft handelingen zoals het betasten van elkaars geslachtsdelen, iemand aftrekken of afgetrokken worden, iemand vingeren of gevingerd worden, geslachtsgemeenschap hebben, iemand pijpen of gepijpt worden, iemand beffen of gebekt worden en anale seks. Een mogelijke verklaring hiervoor betreft de afstandelijke houding van vermijdend gehechte adolescenten. Zij zijn minder geïnteresseerd om zich te binden, en in seksueel gedrag (Shaver, & Brennan, 1992). Tracy et al. (2003) geeft aan dat vermijdend gehechte mensen niet openstaan voor seksuele ervaringen. De intimiteit dat dit met zich meebrengt, geeft hen een oncomfortabel gevoel. Zelfseks werd niet in het onderzoek opgenomen vanwege de lage betrouwbaarheid.

De getoetste verbanden tussen hechting en seksuele motieven zijn sterker dan tussen hechting en seksueel gedrag. Dit komt overeen met de idee van een intern werkmodel dat gevormd wordt op basis van de vroegere hechting. Het intern werkmodel bevat overtuigingen, impliciete verwachtingen die de latere ervaringen, waaronder de seksuele ervaringen zullen

sturen (Bowlby, 1970; Grossmann, Grossmann, & Waters, 2005; Simpson, Collins, Tran, & Haydon, 2007). Volgens onze vooropgestelde hypothesen hebben adolescenten met een vermijdend hechtingspatroon meer gecontroleerde motieven en minder intimiteitsmotieven voor hun seksueel gedrag. Angstig gehechte adolescenten blijken net meer intimiteitsmotieven te gebruiken voor het stellen van seksueel gedrag. Een onderzoek van Dawson, Shih, de Moor en Shrier (2008) kan een aanzet geven voor een verklaring. In dit onderzoek werd gevonden dat mannelijke jongeren met een lagere zelfwaardering vaker intimiteitsredenen gebruiken voor seks om zo de eigenwaarde te verhogen. Angstig gehechte jongeren gaan hun gevoel van eigenwaarde vaak ontleneren aan sociale feedback (Foster, Kernis, & Goldman, 2007). Wanneer we hierop verder gaan, kunnen we suggereren dat angstig gehechte jongeren vaker de goedkeuring van de partner willen (gecontroleerd motief). Bovendien willen ze via seks hun liefde voor hun partner tonen (intimiteitsmotief) op een intrusieve manier om op die manier de liefde van de partner te kunnen garanderen. Angstig gehechte personen zullen er dus alles aan zullen doen om de relatie die ze hebben, maar waarbij ze zich angstig voelen, in stand te houden, en dus mogelijk seks gebruiken als middel om de relatie te behouden. In het onderzoek van Dawson et al. (2008) geldt de predictie enkel voor mannelijke jongeren. Qua geslacht hebben wij in ons onderzoek geen onderscheid in gemaakt. Ook Impett et al. (2008) vond terug dat angstig gehechte individuen vaker seks hebben om de partner te plezieren, om de intimiteit in de relatie te vergroten en om de liefde voor hun partner te tonen. Angstig gehechte mensen lijken seks te zien als een indicator voor de relatiekwaliteit, waardoor ze zich aanpassen aan de noden van hun partner (Davis et al. 2006). Het sterke verband met gecontroleerde motieven bevestigt dat de seksualiteit bij deze personen onder druk gebeurt, zowel externe als interne druk.

Het verband tussen onveilige hechting en gecontroleerde motieven werd reeds vele malen aangetoond. Zo gaven Schachner en Shaver (2004) reeds aan dat zowel angstig als vermijdend gehechte mensen eerder seksueel gedrag zullen stellen om te kunnen omgaan met de eigen problemen, ter zelfbevestiging, of om goedkeuring van anderen te kunnen krijgen en minder omwille van intimiteitsmotieven. In ons onderzoek zijn deze verschillende soorten motieven geïntegreerd tot één construct, gecontroleerde motieven.

Hechting blijkt niet samen te hangen met autonome motieven. ZDT (La Guardia, Sapp, & Ryan, 2008) linkt veilige hechting nochtans meteen aan autonoom en vrijwillig functioneren. Leak en Cooney (2001) toonden inderdaad aan dat een onveilig hechtingspatroon negatief gerelateerd is aan autonomie. Dat wij dit niet kunnen bevestigen in ons onderzoek heeft mogelijk te maken met onze conceptualisatie van autonome motivatie. Niet enkel seksueel gedrag stellen omwille intrinsieke motieven zoals plezier en opwindning (vb. 'ik heb seks omdat

het zo goed voelt') hoort tot de autonome motivatie, maar ook de macht van de partner ervaren en macht uitdrukken werd tot de autonome motivatie beschouwd. Samen pasten ze in een betrouwbare schaal, maar wanneer we kijken naar de omschrijving van autonome motivatie in ZDT, dan kunnen we stellen dat de motieven rond macht en dominantie hier van afwijken.

4.1.3 Het Verband tussen Seksualiteit en Relationeel Welzijn

Onze derde hypothese ging over het verband tussen seksueel gedrag en de bijhorende motieven en het relationeel welzijn van adolescente koppels. Wanneer we de resultaten over het verband tussen seksueel gedrag en relationeel welzijn bekijken, merken we enkele significante verbanden op. De genitale seksuele ervaring in de relatie die de adolescenten op het moment van het onderzoek hadden, blijkt samen te hangen met een langere relatieduur. Een bedenking hierbij is dat adolescenten vaker met genitaal seksueel gedrag starten wanneer men denkt dat er toekomst in de relatie zit. Dit zou pleiten tegen het cliché dat de jongeren tegenwoordig onbegonnen starten met geslachtsgemeenschap. Uit de resultaten blijkt bovendien dat genitale ervaring hebben in je relatie zorgt voor meer binding en engagement, later. Adolescenten met genitale ervaring in het algemeen hebben daarentegen meer kans op een kortere relatieduur. Een mogelijke verklaring voor onze bevindingen is dat genitale seks een vorm van seks lijkt die je best voorbehoudt voor één exclusieve relatie.

Waar wij vooral verbanden tussen genitale ervaring en relatiekwaliteit vonden, rapporteerden Rostosky et al. (2000) in hun onderzoek effecten van niet-genitaal (affectief) seksueel gedrag op de relatiekwaliteit. Dit resultaat werd bij ons nauwelijks teruggevonden. Enkel de niet-genitale ervaring in het algemeen correleerde positief met intimiteit. Een mogelijke verklaring voor dit verschil ligt in de conceptualisering van relatiekwaliteit. Wij onderzochten naast intimiteit ook de relationele noodbevrediging, het engagement en de binding in de relatie, en de seksuele tevredenheid, terwijl Rostosky et al. (2000) relatiekwaliteit omschrijven als de mate van steun, conflict, humor, frustratie, pogingen om de ander te overtuigen, en overtuigd worden.

Wanneer we een blik werpen op het effect van de seksuele motieven op het relationeel welzijn dan komt in onze studie naar voor dat adolescenten met gecontroleerde motieven een lagere relatiekwaliteit ervaren, zowel op Tijdstip 1 als 2. Dit is conform onze hypotheses. Opvallend is dat dit effect van gecontroleerde motieven niet wordt gevonden op de relatieduur. Volgens ZDT (Deci & Ryan, 2000, 2008), die gecontroleerde motieven definieert als zowel externe motivatie als introjectie, voelen individuen met gecontroleerde motivatie een interne of externe druk waardoor ze het gedrag minder lang volhouden. Toegepast op seksueel gedrag,

veronderstellen we bijgevolg een negatief effect van gecontroleerde motieven op de relatieduur. Toch werd dit niet gevonden. Dit moet verder onderzocht worden. Daarnaast zien we dat adolescenten die omwille van intimiteitsredenen seksueel gedrag stellen, een hogere relationeel welbevinden ervaren op het eerste meetmoment. Ze voelen meer intimiteit, en vertonen meer engagement en binding in de relatie. Bovendien hebben deze jongeren een hogere relationele noodbevrediging en zijn ze meer tevreden op seksueel vlak. Adolescenten die intimiteitsmotieven hebben voor seksualiteit, voelen zich tevens meer geëngageerd en gebonden in hun relatie op het tweede meetmoment. Dit is conform onze hypothese en de literatuur. Zo toonden bijvoorbeeld Impett et al. (2008) het positieve effect van intimiteitsmotieven op relatiekwaliteit aan.

Het is opmerkelijk dat we enkel een klein en negatief verband vonden tussen autonome motieven en engagement en binding op het tweede meetmoment. In onze hypotheses gingen we immers vooral uit van positieve effecten van autonome motieven voor seksualiteit. In ZDT wordt bovendien vaak aangegeven hoe belangrijk autonomie is voor verschillende psychosociale uitkomsten. Zo wordt bijvoorbeeld aangetoond dat autonome individuen een meer open houding aannemen om hun partner te begrijpen en actieve copingstrategieën gebruiken wanneer ze het niet eens zijn met de partner. Ze zijn meer open en flexibel in relaties. Dit in tegenstelling tot mensen met gecontroleerde motieven die, volgens ZDT, vaker hun problemen zullen ontkennen en verborgen strategieën zullen gebruiken. Deze individuen creëren bijgevolg meer afstand en vermijding in hun relatie, wat dysfunctioneel is voor het persoonlijk welzijn. Eerder (4.1.2) werd reeds aangegeven dat de vreemde bevindingen, die ook hier opnieuw te vinden zijn, mogelijks kunnen liggen aan de conceptualisatie van autonome motieven. Deze lijkt namelijk niet te stroken met wat ZDT hiervoor voorschrijft.

4.1.4 Het Verband tussen Hechting en Relationeel Welzijn Gemedieerd door Seksueel Gedrag en Motieven

Conform de verwachtingen vinden we enkele verbanden terug tussen hechting en relationeel welzijn die gemedieerd worden door seksualiteit. Adolescenten met een vermijding hechtingspatroon gebruiken eerder gecontroleerde motieven, wat op zijn beurt leidt tot een lager relationeel welzijn. Ze ervaren minder intimiteit en relationele noodbevrediging en op seksueel vlak zijn de jongeren minder tevreden. Bovendien kunnen we zien dat de kans op nog samen zijn op het tweede meetmoment lager ligt. Adolescenten met een vermijding hechtingspatroon gebruiken ook minder intimiteitsmotieven, wat vervolgens leidt tot minder engagement en binding, zowel op het eerste als het tweede meetmoment.

Als we daarnaast kijken naar de jongeren met een angstig hechtingpatroon, blijkt opnieuw dat zij vaker gecontroleerde motieven hanteren voor seks, wat op zijn beurt leidt tot een lager relationeel welzijn. Concreet ervaren zij minder intimiteit, relationele noodbevrediging en zijn ze minder tevreden over hun seksleven.

Cooper et al. (1998), Davis et al. (2004), en Schachner en Shaver (2004), hadden reeds een verklaring voor de het negatieve verband tussen seksualiteit en relationeel welzijn bij onveilig gehechte mensen. Deze onderzoekers geven aan dat vermijdende en angstige mensen seksueel gedrag stellen omwille van redenen die niks met de relatie te maken hebben. Ze geven met andere woorden aan dat het relationeel welzijn niet bepaald wordt door het soort seksueel gedrag dat men stelt, maar eerder door de motieven die aan de basis liggen van dit gedrag. Vermijdend en angstig gehechte personen hebben meer gecontroleerde motieven en minder intimiteitsmotieven. Zo kunnen we bijvoorbeeld stellen dat iemand met een onveilige hechting die geslachtsgemeenschap heeft, niet per se meer geluk ervaart in de relatie. Wanneer deze persoon met een onveilig hechtingspatroon seks heeft omdat hij vreest de partner anders te verliezen, zal dit voor minder tevredenheid zorgen dan wanneer een persoon seks heeft omdat hij zijn liefde voor de partner wil tonen.

We kunnen besluiten dat een lager relationeel welzijn maar deels verklaard wordt door het hechtingspatroon. Seksualiteit, meer concreet, gecontroleerde motieven, spelen een grote rol in het ervaren van een lagere relatiekwaliteit. Autonome motieven, waaronder plezier ervaren, macht ervaren en uitdrukken en intrinsieke motivatie, lijken daarentegen weinig rol te spelen in de relatie tussen hechting en relationeel welzijn. Dit werd eerder al verklaard (4.1.2).

4.2 Theoretische en Praktische Implicaties

In de huidige studie werd evidentie geboden voor de relatie tussen hechting en relationeel welzijn, hechting en seksualiteit en relationeel welzijn. Bovendien hebben we aangetoond dat het verband tussen hechting en relationeel welzijn gemedieerd wordt door intimiteitsmotieven en gecontroleerde motieven voor seksueel gedrag. Uit deze bevindingen kunnen we enkele belangrijke onderzoeksmatige en praktijkgerichte implicaties formuleren.

Ten eerste willen we ingaan op de rol van seksualiteit. Seksualiteit wordt maar al te vaak in een negatief daglicht gesteld. Het wordt meteen gerelateerd aan probleemgedrag. Een van de oorzaken hiervan is dat seks te vaak gereduceerd wordt tot enkel geslachtsgemeenschap. Dit is net iets wat we in onze studie wilden vermijden. We bekijken seks als een ontwikkelingstaak waardoor jongeren leren hoe relaties aan te gaan en welke plaats het volledig

seksueel traject van jongeren hierin krijgt. Ondanks de relatief lage predictieve waarde van seksueel gedrag werd het belang van deze brede definiëring voor seks niet onderschat. In tegenstelling tot vele artikels (Gebhardt, Kuyper, & Greunsvan, 2003; Welsh et al., 2000; Wilcox, 1999) waarin seks onduidelijk geconceptualiseerd wordt of enkel geslachtsgemeenschap inhoudt, wordt in deze studie duidelijk gesteld welke gedragingen werden bestudeerd. De hele seksuele carrière, gaande van fantaseren, tot vingeren en aftrekken tot anale seks werd bevraagd en achteraf opgedeeld in zelfseks, niet-genitale en genitale seks. Seks kan bijgevolg niet worden gereduceerd tot enkel geslachtsgemeenschap. Dit is te restrictief.

Ten tweede hebben we ook bestudeerd wat de jongeren drijft tot seksueel gedrag. Een bepaald seksueel gedrag kan verschillende motieven hebben die tot verschillende uitkomsten kan leiden. In deze studie hebben we aangetoond dat de motivatie van jongeren een grotere voorspeller is voor relatiekwaliteit dan het seksueel gedrag op zich. Overigens bleken de seksuele motieven van adolescenten een belangrijker mediator te zijn voor het effect van hechting op het relationeel welzijn dan het seksueel gedrag. Dit is van belang voor toekomstig onderzoek. Het lijkt aangewezen om in verder onderzoek meer aandacht te richten op de onderliggende drijfveren van jongeren voor het stellen van seksueel gedrag.

Bovendien lijkt hier nog een interessante praktijkgerichte implicatie aan verbonden te zijn. Zo lijkt het nuttig om bij koppels met relationele problemen ook te kijken naar hun seksleven. Met name het belang van seksuele motieven mag niet onderschat worden. Wanneer individuen gecontroleerde motieven gebruiken voor seks, schaadt dit de relatiekwaliteit. Door op de motieven en eventueel op de dieperliggende impliciete verwachtingen over relaties en seks in te werken, zou het relationeel welzijn van het koppel verhoogd kunnen worden.

In vierde instantie willen we wijzen op het belang van het onderscheid tussen angstige en vermijdende hechting. In vele onderzoeken wordt beide types van onveilige hechting gecombineerd tot één categorie. Dit onderzoek toont echter aan dat beide types van hechting een andere dynamiek in intieme relaties tijdens de adolescentie veroorzaken. Hoewel we uit onze studie kunnen concluderen dat een onveilig hechtingspatroon leidt tot een lager relationeel welzijn, zien we dat vooral vermijdende hechting belangrijk is in het verband tussen hechting en relatiekwaliteit, en dat angstige hechting minder en op een meer specifieke manier samenhangt met relationeel welzijn (zie 4.1.1). Dit en de resultaten omtrent het mediatie-verband (4.1.4) geven aan dat er niet zomaar over de term onveilige hechting kan gesproken worden. In verder onderzoek moet er gedifferentieerd worden tussen de types onveilige hechting om een correct beeld te krijgen op de dynamieken die hiermee gepaard gaan.

De bevindingen omtrent het verband tussen beide types van onveilige hechting en de relatiekwaliteit impliceren het belang van hechting voor het ervaren van geluk in intieme relaties op latere leeftijd, in het bijzonder de afwezigheid van vermijdende hechting. Tot slot kunnen we concluderen dat het zeer belangrijk is om ouders van kinderen met een onveilig hechtingspatroon reeds op jonge leeftijd te wijzen op het belang van hun beschikbaarheid voor hun kind en indien mogelijk hen hierin te begeleiden. Enkele interventiestudies om veilige hechting bij kinderen te bevorderen tonen hoopvolle resultaten in dit verband. Zo hebben Armstrong, Fraser, Dadds, & Morris (2000) een interventie ontwikkeld waarin ze kwetsbare gezinnen thuisbegeleiding gaven. Deze interventie had positieve effecten op vele aspecten waaronder de gezondheid van het kind, het hechtingspatroon en de tevredenheid bij de ouders.

4.3 Sterktes en Zwaktes van het Onderzoek

Ons onderzoek over de relatie tussen hechting, seksualiteit en welzijn is gebaseerd op een uitgebreide literatuurstudie en sluit aan bij de meest belangrijke onderzoeken over dit onderwerp. Vorige studies focusten zich echter voornamelijk op de rol van het individu bij het onderzoeken van het relationele welbevinden en de tevredenheid. De huidige studie ziet het welzijn in een breder perspectief en baseert zich op het welzijn van koppels en bekijkt deze opnieuw zes maand na de eerste bevraging. Deze vernieuwende kijk op relationeel welzijn is een grote sterkte van dit onderzoek. Daarnaast wordt seksualiteit in vele onderzoeken niet voldoende gedefinieerd, of beperkt tot geslachtsgemeenschap. In het huidig onderzoek daarentegen bevroegen we verschillende soorten seksuele activiteiten, gaande van zelfseks, niet-genitale seksuele ervaring, tot genitale ervaring. Er werden bovendien verschillende uiteenlopende theorieën rond seksuele motivaties gecombineerd om een brede blik op seksualiteit te garanderen. Zo werd er niet alleen rekening gehouden met oudere theorieën over seksuele motieven (Cooper et al., 1998; Hill & Preston, 1996), maar werden deze geïntegreerd met de recente en meest gangbare theorie rond motivatie, de ZDT.

Een bijkomende sterkte is de heterogeniteit en grootte ($N = 240$) van onze steekproef. We hebben gepoogd een zo gedifferentieerd mogelijk beeld te bekomen dat aan de werkelijkheid grenst. Onze steekproef bevat koppels tussen de 16 en de 20 jaar, die langer dan een maand een relatie hadden. De participanten komen uit erg uiteenlopende gezinnen die we naderhand opgedeeld hebben in intacte en niet- intacte gezinnen. De bevraging werd zowel in het BSO, TSO, ASO als op de Universiteit gevoerd. Ondanks de poging tot heterogeniteit, kwam maar een minderheid uit het TSO en het BSO. De inclusie van verschillende seksuele

voorkeuren is dan weer een sterkte, al heeft de meerderheid van de adolescenten een heteroseksuele voorkeur.

We hebben in onze analyses rekening gehouden met verschillende achtergrondgegevens. In de preliminaire analyses bleek dat leeftijd en relatieduur een effect hadden op de seksuele ervaring. Bovendien zagen we een effect van geslacht op het hechtingspatroon. Door met deze achtergrondvariabelen rekening te houden bij verdere analyses, vergroot dit de validiteit deze studie. Daarenboven wordt het onderzoek gesterkt door de inclusie van een sociale wenselijkheidsschaal, die aangevuld werd met enkele seksueel getinte items. Ook hier werd in verdere analyses rekening mee gehouden. Toch blijft dit een retrospectieve bevraging, die steeds gekleurd kan zijn.

Een sterk punt van ons onderzoek, dat we koppels bevraagd hebben, is tegelijkertijd ook een zwakte. Doordat we enkel koppels in beschouwing hebben genomen, zullen er sowieso meer intimiteitsmotieven een rol spelen bij het stellen van seksueel gedrag. Daarom kunnen we onze resultaten niet veralgemenen naar alle adolescenten.

Een belangrijke beperking van onze studie is dat we onze resultaten uit deze grotendeels cross-sectionele studie enkel correlatief kunnen interpreteren. Longitudinaal onderzoek over een langere tijd kan ons bijvoorbeeld uitsluitsel geven over de richting van sommige verbanden. Zo kunnen we de effecten van de intimiteitsmotieven op de relatiekwaliteit op het eerste meetmoment ook omgekeerd interpreteren. Een lagere relatietevredenheid leidt dan bijvoorbeeld tot minder motivatie om seksueel gedrag te stellen om de liede te uiten. Dit zou bijgevolg ons mediatie-verband ondermijnen. Longitudinaal onderzoek zou bovendien toelaten om de ontwikkeling van verschillende van onze studievariabelen beter in kaart te brengen.

4.4 Indicaties voor Verder Onderzoek

Deze studie omtrent de mediatie van seksualiteit op hechting en relationeel welbevinden is een aanzet voor verder onderzoek over dit onderwerp. In de eerste plaats lijkt het interessant een replicatie van deze studie uit te voeren waarin een bredere populatie bevraagd wordt met niet enkel vaste relaties, maar ook one-night stands en meer homoseksuele relaties. Wanneer hierin een onderscheid gemaakt wordt, kan het verschil in motieven en relationeel welzijn ook duidelijk worden onderzocht. We hebben namelijk reeds gesteld dat koppels sowieso meer intimiteitsredenen zullen gebruiken voor het stellen van seksueel gedrag. Daarbij aansluitend kan tevens gesuggereerd worden om dieper in te gaan op geslachtsverschillen in dit mediatie-verband.

We hebben koppels in ons onderzoek opgenomen, maar er werd geen onderzoek gedaan naar de match tussen beide partners. Gelden onze resultaten nog indien beide partners een angstig hechtingspatroon hebben? Indien zij beiden eerder gecontroleerde motieven gebruiken voor seks, hoe wordt hun relatiekwaliteit dan gedefinieerd? Ook hier kan verder onderzoek een antwoord op geven.

Een sterkte aan deze studie was de follow-upmeting waardoor we ook de relatieduur konden meten. Het kan nuttig zijn om meerdere follow-upmetingen uit te voeren om het verdere verloop van de relatie te bekijken en tevens de data meer causaal te kunnen interpreteren. Een andere voordeel van prospectief longitudinaal onderzoek is dat het toelaat om geheugenbias te vermijden. Hetzelfde geldt voor dagboekonderzoek, waarin adolescenten na elke seksuele ervaring kunnen neerschrijven wat hun redenen waren voor de seksuele activiteit. In ieder geval lijkt toekomstig onderzoek over dit onderwerp aangewezen om de bekomen resultaten te repliceren en uit te breiden.

4.5 Algemene Conclusie

In de adolescentie nemen romantische relaties een steeds prominentere plaats in voor jongeren. Daarbij gaan ook de eerste seksuele ervaringen gepaard. In deze masterproef ging onze interesse uit naar de rol van seksualiteit bij jonge koppels in het verband tussen hechting en relationeel welzijn. Hiervoor veronderstelden we vier hypothesen. De eerste hypothese betrof het verband tussen hechting en relationeel welzijn. In onze studie werd bevestigd dat een onveilig hechtingspatroon samenhangt met een lager relationeel welzijn. Ook de tweede hypothese, het effect van hechting op seksualiteit, werd bevestigd. Niet alleen werd het volledige traject aan seksuele gedragingen onderzocht, maar ook de onderliggende drijfveer, de motieven voor seksueel gedrag werden in beschouwing genomen. In derde instantie hebben we het verband van seksualiteit op het relationeel welbevinden bestudeerd. Hier vonden we voornamelijk effecten van intimiteitsmotieven en gecontroleerde motieven op de relatiekwaliteit. Tot slot onderzochten we de mediatie van seksualiteit op de relatie tussen hechting en relationeel welzijn. Deze relatie blijkt voornamelijk gemedieerd te worden door intimiteitsmotieven en gecontroleerde motieven.

We kunnen de Protohypothese (Bowlby, 1970) bevestigen, waarin men stelt dat het hechtingspatroon, dat reeds op jonge leeftijd gevormd wordt, een invloed blijft hebben op de verdere relaties. Een vermijdend of angstig hechtingspatroon beïnvloedt enerzijds de motieven voor seksueel gedrag, en het seksueel gedrag op zich. Anderzijds wordt de kwaliteit en de tevredenheid in de relatie ondermeer bepaald door zowel het hechtingspatroon als het seksueel

gedrag en de bijhorende motieven. Toegepast op de praktijk lijkt het interessant om bij relationele problemen aandacht te schenken aan het seksleven van jongeren, in het bijzonder hun seksuele motieven, om via deze weg de relatiekwaliteit te vergroten.

REFERENTIES

- American Psychiatric Association (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders DSM-IV-TR*. Washington DC: Harcourt.
- Armstrong, K. L., Fraser, J. A., Dadds, M. R., Morris, J. (2000). Promoting secure attachment, maternal mood and child health in a vulnerable population: A randomized controlled trial. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 36, 555-562.
- Arriaga, X. B., & Agnew, C. R. (2001). Being committed: Affective, cognitive, and conative components or relationship commitment. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(9), 1190-1203.
- Arriaga, X. B. (2001). The ups and downs of dating: Fluctuations in satisfaction in newly formed romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 754-765.
- Bakan, D. (1966). *The duality of human existence*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1173-1182.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Berk, L. E. (2006). *Development through the lifespan*. Illinois State University: Pearson.
- Beyers, W. (2010). *Rapport onderzoek seksueel gedrag bij jongeren 2007-2009*. Niet-uitgegeven onderzoeksrapport, Universiteit Gent, Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen.
- Beyers, W., De Cock, S., Brabant, H., Soenens, B., & Vansteenkiste, M. (2010). Meaning and consequences of sexual motivations and sexual behavior in middle adolescence: Moderating mechanisms. In W. Beyers (Chair), *What leads to more positive sexual experiences? Actors that moderate the outcomes of sex during adolescence*. Symposium conducted at the 13th Biennial Conference of the European Association for Research on Adolescence (EARA), Vilnius, Lithuania.
- Birnbaum, G. E., Reis, H. T., Mikulincer, M., Gillath, O., & Orpaz, A. (2006). When sex is more than just sex: Attachment orientations, sexual experience, and relationship quality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91, 929-943.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment* (2nd ed.). New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1970). Disruption of affectional bonds and its effects on behavior. *Journal of Contemporary Psychology*, 2, 75-86.

- Brabant, H. (2009). Wordt het verband tussen seksueel gedrag en probleemgedrag gemodereerd door hun motieven? Masterproef van de Universiteit Gent, faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen.
- Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 46-76). New York: Guilford.
- Brugman, E., Goedhart, H., Vogels, T., & Van Zessen, G. (1995). *Jeugd en seks 95. Resultaten van het nationale scholierenonderzoek*. Utrecht, The Netherlands: SWP.
- Carnelley, K. B., Pietromonaco, P. R., & Jaffe, K. (1996). Attachment, caregiving, and relationship functioning in couples : Effects of self and partner. *Personal Relationships*, 3, 257- 277.
- Cassidy, J. (1999). The nature of the child's ties. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.). *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications* (pp. 3-20). New York: Guilford Press.
- Chia-Chen Chen, A., Thompson, E. A., & Morrison-Beedy, D. (2010). Multi-system influences on adolescent risky sexual behavior. *Research in Nursing and Health*, 33, 512-527.
- Collins, N. L., (1996). Working models of attachment: Implications for explanation, emotion, and behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 810-832.
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663.
- Cooper, M. L., Shapiro, C., & Powers, A. M. (1998). Motivations for sex and risky sexual behavior among adolescents and young adults: A functional perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 6 , 1528-1558.
- Crockett, L. J., Bingham, C. R., Chopak, J. S., & Vicary, J. R. (1994). Timing of first sexual intercourse: The role of social control, social learning, and problem behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, 25, 89-111.
- Crowne, D. P., & Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal of Consulting Psychology*, 24, 349- 354.
- Crowne, D. P., & Marlowe, D. (1964). *The approval motive: Studies in evaluative dependence*. New York: Wiley.
- Davis, D., Shaver, P. R., & Vernon, M. L. (2004). Attachment style and subjective motivations for sex. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30, 1076-1090.
- Davis, D., Shaver, P. R., Widaman, K. F., Vernon, M. L., Follette, W. C., & Beitz, K. (2006). "I can't get no satisfaction": Insecure attachment, inhibited sexual communication, and sexual dissatisfaction. *Personal Relationships*, 13, 465-483.

- Dawson, L. H., Shih, M. C., de Moor, C., & Shrier, L. (2008). Reasons why adolescents and young adults have sex: Associations with psychological characteristics and sexual behavior. *Journal of Sex Research, 45*, 225-232.
- De Cock, S. (2009). *Autonome motieven voor seksueel gedrag bij adolescenten: Zelfdeterminatie en de link met probleemgedrag*. Masterproef van de Universiteit Gent, Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen.
- De Graaf, H., Vanwesenbeeck, I., Meijer, S., Woertman, L., & Meeus, W. (2009). Sexual trajectories during adolescence: Relation to demographic characteristics and sexual risk. *Archives of Sexual Behavior, 38*, 276-282.
- De Naeyer, L. (1974). *Sociale wenselijkheidsschalen: Aanpassing van de Marlowe-crowne schaal voor EHSO [Social desirability scales: Adaptation of the Marlowe- Crowne Scale or Senior Highschool]*. Unpublished master's thesis, Catholic University of Leuven, Belgium.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry, 11*, 227-268.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology, 49*, 182-185.
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and society*. New York: Norton.
- Feeney, B. C., & Collins, N. L. (2004). Interpersonal safe haven and secure base caregiving processes in adulthood. In W. S. Rholes & J. A. Simpson (Eds.), *Adult attachment: Theory, research, and clinical implications* (pp. 300–338). New York: Guilford Press.
- Feeney, J. A. (2008). Adult romantic attachments: Developments in the study of couple relationships. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.) *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 456–481). New York: Guilford Press.
- Ford, D., & Lerner, R. (1992). *Developmental systems theories, an integrative approach*. Newbury Park, CA: Sage.
- Foster, J. D., Kernis, M. H., & Goldman, B. M. (2007). Linking adult attachment to self-esteem stability. *Self and Identity, 6*, 64-73.
- Fraley, R. C., & Waller, N. G. (1998). Adult attachment patterns: A test of the typological model. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 77-114). New York: Guilford.
- Fraley, R. C., Waller, N. G., Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*, 350-365.

- Freud, S. (1905). *Drei abhandlungen zur sexualtheorie*. Fischer: Frankfurt-am-Main.
- Furman, W., & Buhrmester, D. (1992). Age and sex in perceptions of networks of personal relationships. *Child Development, 63*, 103-115.
- Furman, W., & Wehner, E. A. (1994). Romantic views: toward a theory of adolescent romantic relationships. In R. Montemayor, G. R. Adams, & G. P. Gullota (Eds.), *Advances in adolescent development, Vol. 6: Relationships during adolescence* (pp.168-195). Thousands Oaks, CA: Sage.
- Gain, G. S., & La Guardia, J. G. (2009). The unique contributions of motivations to maintain a relationship and motivations toward relational activities to relationship well-being. *Motivation and Emotion, 33*, 184-202.
- Gallagher, R. V., Welsh D. P., Rostosky, S.S., & Kawaguchi, M. C. (2004). Interaction and relationship quality in late adolescent romantic couples. *Journal of Social and Personal Relationships, 21*, 203-216.
- Gavin, L. A., & Furman, W. (1996). Adolescent girls' relationships with mothers and best friends. *Child Development, 67*, 375-386.
- Gebhardt, W. A., Kuyper, L., & Greunsvan, G. (2003). Need for intimacy in relationships and motives for sex as determinants of adolescent condom use. *Journal of Adolescent Health, 33*, 154-164.
- Giannotta, F., Ciairano, S., Spruijt, R., & Spruijt-Metz, D. (2009). Meanings of sexual intercourse for Italian adolescents. *Journal of Adolescence, 32*, 157-169.
- Gillath, O., & Schachner, D.A. (2006). How do sexuality and attachment interrelate? Goals, Motives, and Strategies. In M. Mikulincer & G. S. Goodman (Eds.), *Dynamics of romantic love: Attachment, caregiving, and sex* (pp. 337- 355). New York: Guilford.
- Gray, J. A. (1970). The psychophysiological basis of introversion-extroversion. *Behavior Research and Therapy, 8*, 249-266.
- Gray, J. A. (1987). Perspectives on anxiety and impulsivity: A commentary. *Journal of Research in Personality, 21*, 493-509.
- Grossmann, K. E, Grossmann, K., & Waters, E. (Eds.) (2005). *Attachment from infancy to adulthood: The major longitudinal studies*. New York: Guilford Press.
- Harter, S. (1988). *Self-Perception Profiles for Adolescents (SPPA)*. Ongepubliceerd. Denver: Denver University.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology, 52*, 511-524.

- Hazan, C., Zeifman, D., & Middleton, K. (1994). *Adult romantic attachment, affection, and sex*. Paper presented at the 7th International Conference on Personal Relationships, Groningen, The Netherlands.
- Heckhausen, H. (1991). *Motivation and action*. Berlin, Germany: Springer-Verlag.
- Hill, C. A., & Preston, L. K. (1996). Individual differences in the experience of sexual motivation: Theory and measurement of dispositional sexual motives. *The Journal of Sex Research*, 33, 1, 27-45.
- Holmbeck, G. N. (1997). Toward terminological, conceptual, and statistical clarity in the study of mediators and moderators: Examples from the child- clinical and pediatric psychology literatures. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 65, 599-610.
- Hull, C. L. (1943). *Principles of behavior: An introduction to behavior theory*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Impett, E. A., & Peplau, L. A., (2002). Why some women consent to unwanted sex with a dating partner: Insights from attachment theory. *Psychology of Women Quarterly*, 26, 359-369.
- Impett, E. A., Gordon, A. M., & Strachman, A. (2008). Attachment and daily sexual goals: A study of dating couples. *Personal Relationships*, 15, 375- 390.
- Kinsey, A. C. et al. (1948). *Sexual behavior in the human male*. Philadelphia: W.B. Saunders; Bloomington: Indiana U. Press.
- Kinsey, A. C. et al. (1953). *Sexual behavior in the human female*. Philadelphia: W.B. Saunders; Bloomington: Indiana U. Press.
- Kirkpatrick, L. A., & Davis, K. E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 502-512.
- Knee, C. R., Patrick, H., Vietor, N. A., Nanayakkara, A., & Neighbours, C. (2002). Self-determination as growth motivation in romantic relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 609-619.
- Kroger, J. (1996). *Identity in Adolescence: The balance between self and other*, 2nd edition. London: Routledge.
- La Guardia, J. G., Sapp, A., & Ryan, R. M. (2008). *Communion reconsidered: A Self-Determination Theory perspective on the motivational dynamics of communion*. Unpublished manuscript.
- La Guardia, J. G., Ryan, R. M., Couchman, C. E., & Deci, E. L. (2000). Within-person variation in security of attachment: A self-determination theory perspective on attachment, need fulfillment, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 367-384.

- Laursen, B. (1996). Closeness and conflict in adolescent peer relationships: Interdependence with friends and romantic partners. In W. M. Bukowski, A. F. Newcomb, & W. W. Hartup, (Eds), *The company they keep: Friendship in childhood and adolescence* (pp. 186-212). New York: Cambridge University Press.
- Leak, G. K., & Cooney, R. R. (2001). Self-determination, attachment styles, and well-being in adult romantic relationships. *Representative Research in Social Psychology*, 25, 55–62.
- Magnusson, D. (1988). *Individual development from an interactional perspective: A longitudinal study*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Mikulincer, M., & Florian, V. (1999). The association between spouses' self-reports of attachment styles and representations of family dynamics. *Family Process*, 38, 69-83.
- Miller, L. C., Bettencourt, B. A., De Bro, S. C., & Hoffman, V. (1993). Negotiating safer sex: Interpersonal dynamics. In J. B. Pryor & G. D. Reeder (Eds.), *The social psychology of HIV infection* (pp. 85-123). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Murray, H. A. (1938). *Explorations in personality*. New York: Oxford University Press.
- Petersen, A. C. (1987). The nature of biological-psychosocial interactions: The sample case in early adolescence. In R. M. Lerner & T. T. Foch (Eds.), *Biological-psychosocial interactions in early adolescence* (pp. 35-61). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum .
- Petersen, A. C., Leffert, N., & Graham, B. L. (1995). Adolescent development and the emergence of sexuality. *Suicide and Life- Threatening Behavior*, 25, 4-17.
- Preacher, K. J., & Leonardelli, G. J. (2001). *Calculation for the Sobel test: An interactive calculation tool for mediation tests*. Online beschikbaar op <http://people.ku.edu/~preacher/sobel/sobel.htm>.
- Rademakers, J., & Straver, C. (1986). *Van fascinatie naar relatie: Het leren omgaan met relaties en seksualiteit in de jeugdperiode*. Zeist: Nisso.
- Reiss, I. A. (1986). A sociological journey into sexuality. *Journal of Marriage and the Family*, 48, 233-242.
- Rosenthal, D. A., & Smith, A. M. A. (1997). Adolescent sexual timetables. *Journal of Youth and Adolescence*, 26, 619-636.
- Rostosky, S. S., Galliher, R. V., Welsh, D. P., & Kawaguchi, M. C. (2000). Sexual behaviors and relationship qualities in late adolescent couples. *Journal of Adolescence*, 23, 583-597.
- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the Investment Model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 101-117.

- Rusbult, C. E., and Martz, J. M., and Agnew, C. R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships* 5: 357–391.
- Rutgers Nisso Groep (2005). *Factsheet 'seks onder je 25e'*. Beschikbaar op <http://www.rutgersnissogroep.nl/>.
- Ryan, R. M., & Frederick, C. M. (1997). On energy, personality, and health: Subjective vitality as a dynamic reflection of well-being. *Journal of Personality*, 65, 529-565.
- Ryan, R. M., Deci, E. L., & Grolnick, W. S. (1995). Autonomy, relatedness, and the self: Their relation to development and psychopathology. In D. Cicchetti & D.J. Cohen (Eds.), *Developmental psychopathology Vol. 1* (pp. 618-655). New York: Wiley.
- Schachner, D. A., & Shaver, P. R. (2004). Attachment dimensions and sexual motives. *Personal Relationships*, 11, 179-195.
- Sensoa (2005). *Feiten en cijfers: Jongeren en seksualiteit*. Online beschikbaar op www.sensoa.be.
- Sharabany, R. (1994). Intimate Friendship Scale: Conceptual underpinnings, psychometric properties and construct validity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11, 449-469.
- Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2006). Attachment theory, individual psychodynamics, and relationship functioning. In D. Perlman & A. Vangelisti (Eds.), *The Cambridge handbook of personal relationships* (pp. 251-271). New York: Cambridge University Press.
- Shaver, P. R., & Brennan, K. A. (1992). Attachment styles and the “Big Five” personality traits: Their connections with each other and with romantic relationship outcomes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18, 536-545.
- Sheldon, K. M., Elliot, A. J., Kim, Y., & Kasser, T. (2001). What is satisfying about satisfying events? Testing 10 candidate psychological needs. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 325-339.
- Simon, W., & Gagnon, J. H. (1986). Sexual scripts: Performance and change. *Archives of Sexual Behaviour*, 15, 97–120.
- Simpson, J. A., Collins, W. A., Tran, S., & Haydon, K. C. (2007). Attachment and the experience and expression of emotions in romantic relationships: A developmental perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92, 355-367.
- Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 971-980.

- Skinner, E. A., & Wellborn, J. G. (1994). Coping during childhood and adolescence: A motivational perspective. In D. L. Featherman, R. M. Lerner, & M. Perlmutter, *Life-span development and behavior* (pp. 91-133). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Sprecher, S., McKinney, K., (1993). *Sexuality*. Newbury Park, CA: Sage.
- Tracy, A. L., Shaver, P. R., Albino, A. W., & Cooper, M. L. (2003). Attachment styles and adolescent sexuality. In P. Florsheim (Ed.), *Adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research, and practical implications* (pp. 137-159). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Wei, M., Russell, D. W., Mallinckrodt, B., & Vogel, D. L. (2007). The Experiences in Close Relationships scale (ECR) – Short Form: Reliability, validity, and factor structure. *Journal of Personality Assessment*, 88, 187-204.
- Welsh, D. P., Rostosky, S. S., & Kawaguchi, M. C. (2000). A normative perspective of adolescent girls' developing sexuality. In C. B. Travis & J. S. White (Eds.), *Sex, culture and feminism: Psychological perspectives on women* (pp. 121-140). Washington, DC: American Psychological Association.
- Wilcox, B. L. (1999). Sexual obsessions: Public policy and adolescent girls. In N. Johnson, M. Roberts, & J. Worrell (Eds.), *Beyond appearance: A new look at adolescent girls* (pp. 333-354). Washington, DC: American Psychological Association.

BIJLAGEN

Bijlage 1. Vragenlijst voor jongeren op Tijdstip 1.

Bijlage 2. Vragenlijst voor koppels op Tijdstip 2.

Seksueel Gedrag bij Adolescenten

Hallo,

Wij zijn Sean Sans en Evelien Van den Bunder, studenten Psychologie aan de Universiteit van Gent. Wij doen een onderzoek voor onze thesis in verband met seksueel gedrag en motieven en de impact op het welbevinden bij adolescenten. Dit willen wij nagaan bij jongeren tussen 16 en 20 jaar. Graag zouden we je vragen om mee te werken aan ons onderzoek.

Deze vragenbundel omvat eerst een aantal inleidende vragen. Dan volgen een aantal onderdelen met vragen over jezelf, je intieme relatie en je partner. Belangrijk is dat je alle vragen beantwoordt in de volgorde zoals weergegeven. Indien je momenteel geen partner hebt, hoef je de vragenlijst niet in te vullen.

De vragen moeten niet altijd op dezelfde manier beantwoord worden. Lees goed de instructies. Vele vragen hebben de volgende vorm: Vb: 'Ik ga graag uit in het weekend.' Jij duidt dan met een cijfer tussen 1 en 5 aan in welke mate die stelling waar is voor jou of niet (OMCIRKELEN). De cijfers betekenen:

- 1 = helemaal niet waar**
- 2 = niet waar**
- 3 = soms**
- 4 = waar**
- 5 = helemaal waar**

Ga je bijvoorbeeld heel graag uit in het weekend, omcirkel dan 5. Ga je helemaal niet graag uit in het weekend omcirkel dan 1. In de andere gevallen kies je iets tussen 1 en 5.

Mocht je per ongeluk een fout antwoord gegeven hebben, zet er dan een duidelijk kruis door en omcirkel een ander antwoord.

Vul de vragen eerlijk en vlot in. Je antwoorden zijn enkel bruikbaar als ze jou goed beschrijven. De gegevens die we van jou krijgen zijn volledig anoniem. We geven zeker geen antwoorden door aan anderen. Je leraren, de school, je ouders en de andere leerlingen komen niets te weten over jouw antwoorden op de vragen.

We geven ook een bundel met vragen mee voor je partner. Het is de bedoeling dat jullie beiden de vragenlijst onafhankelijk van elkaar invullen. Het is dus ook niet de bedoeling om jullie antwoorden te vergelijken of te overleggen over je antwoorden.

Alvast bedankt om mee te werken !

ACHTERGRONDGEGEVENS

Vul volgende gegevens aan:

DATUM VAN VANDAAG: Dag Maand Jaar

GEBOORTEDATUM: Dag Maand Jaar

SCHOOL:

RICHTING EN JAAR:

GESLACHT: meisje / jongen (schrapp wat niet past)

GEZINSSITUATIE :

Omcirkel het juiste antwoord, of vul aan:

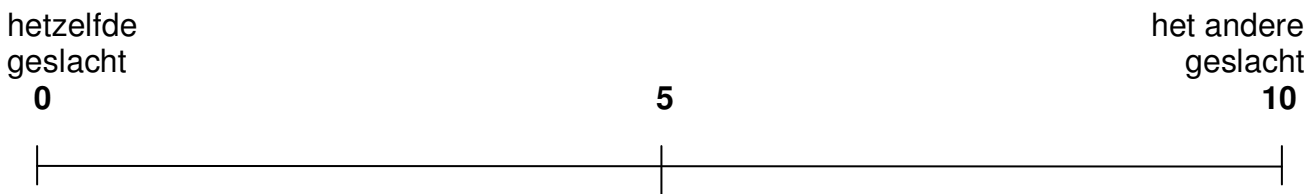
Mijn ouders zijn : **1** gehuwd
 2 samenwonend
 3 gescheiden
 4 één van mijn ouders is overleden
 5 andere, namelijk ...

MIJN INTIEME RELATIE:

- Deze relatie duurt reeds maand(en).
- Dit is een seksuele relatie (je hebt seksuele betrekking): **ja** / **nee**
- Indien ja, hoe lang heb je al seks met je huidige partner? maand(en)
- Mijn partner is van het **zelfde** / **andere** geslacht (schrappen wat niet past)

MIJN SEKSUELE VOORKEUR:

Duid aan met een kruisje op de onderstaande schaal in welke mate je seksuele voorkeur uitgaat naar hetzelfde of het andere geslacht:

ALGEMEEN

Als de uitspraak voor jou fout is dan omcirkel je 0, als ze juist is, omcirkel dan 1. Vul alles in.

0 fout					1 juist
1.	Ik heb nog nooit echt een afkeer van iemand gehad.	0	1		
2.	Ik voel me soms gepikeerd als ik mijn zin niet krijg.	0	1		
3.	Ik zal nooit seks hebben tegen mijn zin.	0	1		
4.	Mijn tafelmanieren thuis zijn even goed als wanneer ik in een restaurant ga eten.	0	1		
5.	Als ik in een bioscoop kon geraken zonder te betalen en zeker was dat niemand het zag, zou ik dat waarschijnlijk doen.	0	1		
6.	Het is wel eens gebeurd dat ik me opstandig voelde tegenover meerderen, ook als ik wist dat ze gelijk hadden.	0	1		
7.	Ik heb nog nooit gelogen in verband met mijn seksleven.	0	1		
8.	Met wie ik ook praat, ik luister altijd aandachtig naar wat de andere zegt.	0	1		
9.	Ik heb wel eens van iemand geprofiteerd.	0	1		
10.	Ik heb nooit seksuele gedachten.	0	1		
11.	Als ik een fout maak, ben ik altijd bereid deze toe te geven.	0	1		
12.	Ik ben altijd beleefd, zelfs tegen onprettige mensen.	0	1		
13.	Ik heb nooit met opzet iets gezegd waardoor de gevoelens van een ander werden gekwetst.	0	1		
14.	Ik heb soms zin om alles kapot te smijten.	0	1		
15.	Ik word soms wrevelig als men mij om een gunst vraagt.	0	1		
16.	Ik heb nog nooit over seksualiteit gepraat.	0	1		

SEKSUEEL GEDRAG

De vragen die nu volgen, hebben betrekking op je seksuele gedrag.

In de kolom 'ERVARING' geef je aan of je al ervaring met dat gedrag hebt (ja / neen), eerst in het algemeen, dan in de huidige relatie met je lief/partner.

In de kolom 'LEEFTIJD' vragen we je om de leeftijd te noteren waarop je eerste ervaring met dat seksuele gedrag was. Noteer tot op een half jaar nauwkeurig (vb. 16,5).

Omcirkel in de laatste kolom 'MET WIE' dit gedrag voor de eerste keer in je leven voorkwam. De cijfers in die kolom betekenen het volgende:

- 1 **Een toevallige persoon**: iemand die je toevallig ontmoet (bv. op een fuif) en waarmee je nadien waarschijnlijk geen contact meer zal hebben.
- 2 **Een vriend of vriendin**: iemand die je al een tijdje kent en waarmee je goed overeenkomt.
- 3 **Een lief**: iemand waarmee je al een tijd verkering hebt, maar waarvan je niet weet of het zal blijven duren.
- 4 **Je partner**: iemand waarmee je al een tijd verkering hebt en waarmee je nog lang wil samen blijven.
- 5 **Iemand anders**

SEKSUEEL GEDRAG	Ervaring		Leeftijd Eerste Keer	Eerste keer Met Wie				
	Algemeen	in Huidige Relatie		1	2	3	4	5
1. Kus op de mond	nee / ja	nee / ja	1	2	3	4	5
2. Seksuele opwindning (fantaseren)	nee / ja	nee / ja					
3. Masturberen (zelfbevrediging)	nee / ja	nee / ja					
4. Tongkussen	nee / ja	nee / ja	1	2	3	4	5
5. Voelen en strelen boven de kleren	nee / ja	nee / ja	1	2	3	4	5
6. Voelen en strelen onder de kleren	nee / ja	nee / ja	1	2	3	4	5
7. Betasten van elkaars geslachtsdelen	nee / ja	nee / ja	1	2	3	4	5
8. Iemand aftrekken of afgetrokken worden	nee / ja	nee / ja	1	2	3	4	5
9. Iemand vingeren of gevingerd worden	nee / ja	nee / ja	1	2	3	4	5
10. Geslachtsgemeenschap hebben	nee / ja	nee / ja	1	2	3	4	5
11. Iemand pijpen of gepijpt worden	nee / ja	nee / ja	1	2	3	4	5
12. Iemand beffen of gebekt worden	nee / ja	nee / ja	1	2	3	4	5
13. Anale seks	nee / ja	nee / ja	1	2	3	4	5

MOTIEVEN VOOR SEKSUEEL GEDRAG

(Cooper; Hill en Preston; ZDT)

Hieronder gaan we na waarom jij het belangrijk vindt om seks te hebben of om seksuele gedragingen te stellen. Met seks bedoelen we alles van kussen tot geslachtsgemeenschap of meer. Wanneer je nog nooit seksueel gedrag gesteld hebt, probeer de vragen dan te beantwoorden met betrekking tot seksueel gedrag dat je mogelijk zal hebben in de toekomst. Omcirkel telkens het cijfer dat voor jou het best past. Denk goed na en vul alles zo eerlijk mogelijk in.

	1	2	3	4	5		
	nooit	zelden	soms	vaak	heel vaak		
Hwp	1.	Een van de meest bevredigende aspecten van seks is dat ik de intensiteit van mijn gevoelens voor mijn partner kan uitdrukken.	1	2	3	4	5
Hma	2.	Seks is het meest opwindend als ik voel dat mijn partner me volledig overheerst en volledig de controle overneemt.	1	2	3	4	5
Czb	3.	Hoe vaak heb je seks omdat het je meer zelfvertrouwen geeft?	1	2	3	4	5
Cpp	4.	Hoe vaak heb je seks omdat mensen je minderwaardig zullen vinden als je dit niet doet?	1	2	3	4	5
Hma	5.	Het gevoel van macht over mijn partner is extreem opwindend voor mij.	1	2	3	4	5
Trans	6.	Ik heb seks om tegen mijn ouders in te gaan.	1	2	3	4	5
Cint	7.	Hoe vaak heb je seks om je zo emotioneel dicht bij je partner te voelen?	1	2	3	4	5
Zintri	8.	Ik heb seks omdat ik het leuk vind.	1	2	3	4	5
Trans	9.	Ik heb seks omdat ik het eigenlijk niet mag.	1	2	3	4	5
Hplez	10.	Ik waardeer seks omdat ik er plezier aan beleef en omdat het een beetje avontuur aan mijn leven toevoegt.	1	2	3	4	5
Cgg	11.	Hoe vaak heb je seks juist voor de opwinding ervan?	1	2	3	4	5
Cgg	12.	Hoe vaak heb je seks omdat je je 'geil' voelt?	1	2	3	4	5
Hwp	13.	Het gevoel van emotionele verbondenheid met mijn partner tijdens seks is een belangrijke manier om me dicht bij hem of haar te voelen.	1	2	3	4	5
Cpp	14.	Hoe vaak heb je seks omdat je bezorgd bent dat mensen over je zullen praten als je geen seks hebt?	1	2	3	4	5

	1	2	3	4	5		
	nooit	zelden	soms	vaak	heel vaak		
Hstr	15.	Als ik me slecht of ongelukkig voel heb ik een grote nood aan seksuele fantasieën of seksuele activiteit.	1	2	3	4	5
Cint	16.	Hoe vaak heb je seks om zo een emotionele band met je partner te creëren?	1	2	3	4	5
Trans	17.	Ik heb seks om te rebelleren.	1	2	3	4	5
Zident	18.	Ik heb seks omdat ik de toewijding voor mijn partner belangrijk vind.	1	2	3	4	5
Hma	19.	Ik vind seksueel gedrag en seksuele fantasie het meest opwindend wanneer ik me machtig en dominant voel bij mijn partner.	1	2	3	4	5
Zintri	20.	Ik heb seks omdat ik het opwindend vind.	1	2	3	4	5
Zintro	21.	Ik heb seks omdat ik me schuldig zou voelen als ik het niet deed.	1	2	3	4	5
Cint	22.	Hoe vaak heb je seks om zo je liefde voor je partner te tonen?	1	2	3	4	5
Cco	23.	Hoe vaak heb je seks omdat het je helpt jezelf beter te voelen als je je neerslachtig voelt?	1	2	3	4	5
Zident	24.	Ik heb seks omdat ik het belangrijk vind voor mijn relatie.	1	2	3	4	5
Zintri	25.	Ik heb seks omdat ik het spannend vind.	1	2	3	4	5
Cint	26.	Hoe vaak heb je seks om zo 'closer' met je partner te worden?	1	2	3	4	5
Cpp	27.	Ik heb seks omdat anderen mij zouden uitlachen als ik het niet doe.	1	2	3	4	5
Cco	28.	Hoe vaak heb je seks om zo te kunnen omgaan met ontgoochelingen in je leven?	1	2	3	4	5
Zext	29.	Ik heb seks omdat ik niet wil dat anderen teleurgesteld zouden worden in mij.	1	2	3	4	5
Hwp	30.	Ik vind seks belangrijk om emotionele verbondenheid te creëren in mijn relatie met mijn partner.	1	2	3	4	5
Zext	31.	Ik heb seks omdat het mij helpt om mijn imago op te krikken.	1	2	3	4	5
Hwp	32.	Wanneer ik de behoefte heb om me verbonden te voelen, is seks met mijn partner een belangrijke manier om dat te bereiken.	1	2	3	4	5
Hplez	33.	Ik vind het extreem opwindend om speels te zijn en plezier te maken als ik me seksueel uitdruk.	1	2	3	4	5

MIJN LIEF

(IFS: Sharabany, 1994; UC: Fritz & Helgeson, 1998; ECR: Fraley, 2000 ; La Guardia, 2000)

(IMS: Rusbult et al., 1998; LTO: Arriaga & Agnew, 2001)

Denk bij het lezen van de volgende stellingen aan de relatie die je hebt met je lief. Duid daarna voor elk van de stellingen aan in welke mate je ermee akkoord gaat. Opgelet: vanaf nu is er een andere schaal van toepassing!

	1	2	3	4	5	6	7
	helemaal niet akkoord	niet akkoord	eerder niet akkoord	wel/niet akkoord	eerder wel akkoord	akkoord	helemaal akkoord
1. Ik voel me vrij om over zowat alles met hem/haar te praten.	1	2	3	4	5	6	7
2. Ik weet wat hij/zij vindt over bepaalde zaken, zonder dat hij/zij het me vertelt.	1	2	3	4	5	6	7
3. Ik voel een hechte band met hem/haar.	1	2	3	4	5	6	7
4. Ik kan er zeker van zijn dat hij/zij me zal helpen telkens ik het vraag.	1	2	3	4	5	6	7
5. Ik weet dat wat ik hem/haar ook vertel een geheim blijft tussen ons.	1	2	3	4	5	6	7
6. Ik praat met hem/haar over mijn verwachtingen en toekomstplannen.	1	2	3	4	5	6	7
7. Ik weet wat hij/zij voor me voelt.	1	2	3	4	5	6	7
8. Ik laat hem/haar dingen van mezelf gebruiken.	1	2	3	4	5	6	7
9. Als ik iets heb gedaan wat andere mensen niet zouden goedkeuren, vertel ik het hem/haar.	1	2	3	4	5	6	7
10. Ik weet wanneer hij/zij zich zorgen maakt over iets.	1	2	3	4	5	6	7
11. Ik plaats zijn/haar behoeftes steeds boven die van mezelf.	1	2	3	4	5	6	7
12. Ik raak vaak te sterk betrokken in zijn/haar problemen.	1	2	3	4	5	6	7
13. Om zelf gelukkig te zijn, moet hij/zij gelukkig zijn.	1	2	3	4	5	6	7
14. Ik maak me zorgen hoe het met hem/haar gaat, als ik er niet ben.	1	2	3	4	5	6	7
15. Ik heb het moeilijk om 's nachts in slaap te raken als hij/zij ergens mee zit.	1	2	3	4	5	6	7
16. Het is voor mij onmogelijk om mijn eigen behoeftes te bevredigen, als deze de wensen van hem/haar verstoren.	1	2	3	4	5	6	7
17. Ik kan niet weigeren als hij/zij me om hulp vraagt.	1	2	3	4	5	6	7

1	2	3	4	5	6	7
helemaal niet akkoord	niet akkoord	eerder niet akkoord	wel/niet akkoord	eerder wel akkoord	akkoord	helemaal akkoord

18.	Ook al ben ik uitgeput, ik zal alles doen om hem/haar te helpen.	1	2	3	4	5	6	7
19.	Ik maak me zorgen over zijn/haar problemen.	1	2	3	4	5	6	7
20.	Ik maak me zorgen dat hij/zij niet bij mij zal willen blijven.	1	2	3	4	5	6	7
21.	Ik voel me er heel goed bij om een hechte band te hebben met hem/haar.	1	2	3	4	5	6	7
22.	Ik ben vaak bang dat hij/zij niet echt van me houdt.	1	2	3	4	5	6	7
23.	Ik voel me niet op mijn gemak als ik mezelf blootgeef aan hem/haar.	1	2	3	4	5	6	7
24.	Ik maak me zorgen dat hij/zij niet evenveel om mij zal geven als ik om hem/haar geef.	1	2	3	4	5	6	7
25.	Meestal bespreek ik mijn problemen en zorgen met hem/haar.	1	2	3	4	5	6	7
26.	Ik pieker veel over onze relatie.	1	2	3	4	5	6	7
27.	Ik heb liever geen te hechte band met die hem/haar.	1	2	3	4	5	6	7
28.	Wanneer hij/zij uit mijn zicht is, dan ben ik ongerust dat hij/zij misschien geïnteresseerd geraakt in iemand anders.	1	2	3	4	5	6	7
29.	Het helpt om met hem/haar te praten als ik me slecht voel.	1	2	3	4	5	6	7
30.	Wanneer ik mijn gevoelens voor hem/haar toon, ben ik bang dat hij/zij niet hetzelfde voelt voor mij.	1	2	3	4	5	6	7
31.	Ik vertel hem/haar vrijwel alles.	1	2	3	4	5	6	7

1	2	3	4	5	6	7
helemaal niet akkoord	niet akkoord	eerder niet akkoord	wel/niet akkoord	eerder wel akkoord	akkoord	helemaal akkoord

Wanneer ik bij hem/haar ben...

32. ... voel ik me vrij om te zijn wie ik ben.	1	2	3	4	5	6	7
33. ... voel ik me een bekwame persoon.	1	2	3	4	5	6	7
34. ... voel ik me geliefd.	1	2	3	4	5	6	7
35. ... voel ik met niet echt bekwaam.	1	2	3	4	5	6	7
36. ... heb ik inspraak in wat er gebeurt en kan ik mijn mening geven.	1	2	3	4	5	6	7
37. ... voel ik vaak veel afstandelijkheid.	1	2	3	4	5	6	7
38. ... voel ik me erg capabel en succesvol.	1	2	3	4	5	6	7
39. ... voel ik een innige verbondenheid.	1	2	3	4	5	6	7
40. ... voel ik controle en druk om me op een bepaalde manier te gedragen.	1	2	3	4	5	6	7

En wat onze relatie betreft ...

41. Ik wil dat onze relatie nog een hele lange tijd blijft duren.	1	2	3	4	5	6	7
42. Ik ben geëngageerd om de relatie met mijn partner te behouden.	1	2	3	4	5	6	7
43. Ik zou het niet erg vinden als onze relatie in de nabije toekomst beëindigd zou worden.	1	2	3	4	5	6	7
44. Het kan best dat ik in het komende jaar een afspraakje heb met iemand anders dan mijn partner.	1	2	3	4	5	6	7
45. Ik ben sterk gehecht aan onze relatie.	1	2	3	4	5	6	7
46. Ik wil dat onze relatie voor altijd blijft duren.	1	2	3	4	5	6	7
47. Ik beeld me in dat ik binnen enkele jaren nog met mijn partner ben.	1	2	3	4	5	6	7
48. Mijn partner en ik maken grapjes over hoe het zal zijn als we oud zijn.	1	2	3	4	5	6	7
49. Ik vind het moeilijk om mezelf met mijn partner in te beelden in de verre toekomst.	1	2	3	4	5	6	7
50. Als ik plannen maak over de toekomst, denk ik aan de gevolgen die deze beslissingen hebben voor onze relatie.	1	2	3	4	5	6	7

MIJN DENKEN EN DOEN GEDURENDE DE LAATSTE WEEK

(CES-D 12; Radloff, 1977)

Omcirkel achter elke uitspraak het cijfer dat het beste weergeeft HOE VAAK jij je zo gevoeld hebt, GEDURENDE DE LAATSTE WEEK. Omcirkel het passende antwoord. De betekenis van de cijfers is:

0 zelden of nooit (minder dan 1 dag)	1 soms, af en toe (1 of 2 dagen)	2 vaak (3 of 4 dagen)	3 meestal of altijd (5 tot 7 dagen)
--	--	-----------------------------	---

GEDURENDE DE LAATSTE WEEK ...

1. voelde ik me net zo goed als de anderen.	0	1	2	3
2. kon ik er moeilijk mijn gedachten bijhouden, als ik met iets bezig was.	0	1	2	3
3. voelde ik mij gedeprimeerd (depressief).	0	1	2	3
4. kostte alles wat ik deed moeite.	0	1	2	3
5. had ik vertrouwen in de toekomst.	0	1	2	3
6. heb ik slecht geslapen.	0	1	2	3
7. was ik goedgezind.	0	1	2	3
8. waren de mensen onvriendelijk.	0	1	2	3
9. genoot ik van het leven.	0	1	2	3
10. had ik huilbuien.	0	1	2	3
11. had ik het gevoel dat men een hekel aan mij had.	0	1	2	3
12. geraakte ik niet op gang.	0	1	2	3

HOE ZIE IK MEZELF...

(SPPA: Harter, 1988; Wichstrom, 1995)

Hieronder volgen een aantal uitspraken over jou. Lees ze aandachtig, en geef vervolgens aan in welke mate de uitspraak van toepassing is op jou, door een cijfer te omcirkelen.

Deze uitspraak is ...

1 Helemaal niet waar	2 Eerder niet waar	3 Soms wel en soms niet waar	4 Eerder wel waar	5 Helemaal waar
----------------------------	--------------------------	---------------------------------------	-------------------------	--------------------

1. Ik ben vaak teleurgesteld in mezelf.	1	2	3	4	5
2. Ik ben niet tevreden over de manier waarop ik leef.	1	2	3	4	5
3. Ik ben best tevreden met mezelf.	1	2	3	4	5
4. Ik zou vaak liever iemand anders zijn.	1	2	3	4	5
5. Ik ben best tevreden met hoe ik ben.	1	2	3	4	5

... EN MIJN SEKSLEVEN

Hieronder volgen een aantal uitspraken over jouw seksleven. Lees ze aandachtig, en geef vervolgens aan in welke mate de uitspraak van toepassing is op jou, door een cijfer te omcirkelen.

Deze uitspraak is ...

1	2	3	4	5
Helemaal niet waar	Eerder niet waar	Soms wel en soms niet waar	Eerder wel waar	Helemaal waar

1. Ik ben vaak teleurgesteld over mijn seksleven.	1	2	3	4	5
2. Ik ben niet tevreden over de seks in mijn leven.	1	2	3	4	5
3. Ik ben best tevreden met mijn seksleven.	1	2	3	4	5
4. Ik zou vaak liever een ander seksleven hebben.	1	2	3	4	5
5. Ik ben best tevreden met mijn seksleven.	1	2	3	4	5

HOE IK ME NU VOEL

(SVS: Ryan & Frederick, 1997)

De onderstaande stellingen hebben betrekking op hoe jij je de laatste tijd voelt. Geef aan in welke mate deze uitspraak correct is voor jezelf. Omcirkel het cijfer dat voor jou het meest van toepassing is.

Deze uitspraak is ...

1	2	3	4	5
Helemaal niet waar	Eerder niet waar	Soms wel en soms niet waar	Eerder wel waar	Helemaal waar

1. De laatste tijd voel ik me wakker en alert.	1	2	3	4	5
2. De laatste tijd voel ik me levendig.	1	2	3	4	5
3. Ik voel me de laatste weken zeer energiek.	1	2	3	4	5
4. Ik voel me zo levendig dat ik zelfs zou kunnen barsten van energie.	1	2	3	4	5
5. De laatste weken heb ik veel energie en creativiteit.	1	2	3	4	5
6. Ik voel me de laatste weken futloos.	1	2	3	4	5
7. Ik kijk uit naar iedere nieuwe dag in mijn leven.	1	2	3	4	5

Beste,

In de loop van maart/april 2010 nam u deel aan een onderzoek van de Universiteit Gent, over seksueel gedrag en intieme relaties bij adolescenten. Langs deze weg willen wij u bedanken voor uw vrijwillige deelname destijds, én vragen om als afronding van dit onderzoek nog één korte vragenlijst in te vullen. U vindt deze vragenlijst achter deze link:

http://www.vopspsy.ugent.be/Vervolgonderzoek_Seksueel_Gedrag_bij_Adolescenten.htm

Wij stellen het op prijs indien u bij het zien van deze mail, of kort daarna, doorklikt op de link hierboven en de vragen invult. Anders vergeet je het misschien. Natuurlijk zal ook dit deel van je antwoorden, net zoals de vorige keer, anoniem behandeld worden in het onderzoek. Wij schrijven niets over individuen, maar enkel over de totale groep van deelnemers aan ons onderzoek.

Wie deelneemt aan deze vervolgstudie, maakt kans op twee filmtickets van Kinopolis, waarmee je dus samen met je lief of partner, of iemand anders, naar de film kan.

Met vriendelijke groeten,

Wim Beyers, promotor

Sean Sans & Evelien Van den Bunder, studenten in de Master Klinische Psychologie

Beste,

Langs deze weg contacteer ik u in verband met het onderzoek Seksueel Gedrag bij Adolescente Koppels, waaraan u in maart/april 2010 deelnam.

We willen graag nog een paar vragen stellen in verband met de relatie met je lief of partner, waarover we je ook reeds in maart/april dit jaar vragen stelden.

Als je meewerkt aan deze korte bevraging, maak je kans op twee filmtickets voor Kinopolis.

1. Ben je op dit moment nog samen met het lief/de partner waarover je ook in maart/april 2010 vragen beantwoordde?

J/NEEN

Als JA

De volgende vragen zijn uitspraken over de relatie met je lief/partner nu. Je kan ze beantwoorden door te kiezen uit 7 mogelijke antwoorden:

Helemaal niet akkoord / Niet akkoord / Eerder niet akkoord / Soms wel, soms niet akkoord / Eerder wel akkoord / Wel Akkoord / Helemaal Akkoord.

Je kan ook antwoorden met een cijfer, tussen 1 en 7, waarbij 1 betekent dat je helemaal niet akkoord bent, en 7 dat je helemaal akkoord bent met deze uitspraak.

Begrijp je de antwoordschaal, of moet ik ze nog eens herhalen?

1. Ik wil dat onze relatie nog een hele tijd blijft duren.
2. Ik zet me in om de relatie met mijn lief/partner te behouden.
3. Ik zou het niet erg vinden als onze relatie in de nabije toekomst beëindigd zou worden.
4. Het kan best dat ik in het komende jaar een afspraakje heb met iemand anders dan mijn lief/partner.
5. Ik ben sterk gehecht aan deze relatie.
6. Ik wil dat onze relatie voor altijd blijft duren.
7. Ik beeld me in dat ik binnen enkele jaren nog steeds samen ben met mijn lief/partner.
8. Mijn lief/partner en ik hebben het soms over hoe het zal zijn als we oud zijn.
9. Ik vind het moeilijk om mezelf met mijn lief/partner in te beelden in de verre toekomst.

Dat was het! Bedankt voor je medewerking!

Wil je kans maken op twee filmtickets, geef ons dan ook nog een e-mail adres waarop we je kunnen bereiken (als er geen email is, volstaat het telefoonnummer).

Als NEEN

Wanneer is jullie relatie beëindigd?

April 2010 / Mei 2010 / Juni 2010 / Juli 2010 / Augustus 2010 / Oktober 2010 / November 2010

De volgende vragen gaan over de relatie die je destijds had met je lief of partner, en over je gevoelens bij het uit elkaar gaan. Je kan antwoorden door te kiezen uit 7 mogelijke antwoorden:

Helemaal niet akkoord / Niet akkoord / Eerder niet akkoord / Soms wel, soms niet akkoord / Eerder wel akkoord / Wel Akkoord / Helemaal Akkoord.

Je kan ook antwoorden met een cijfer, tussen 1 en 7, waarbij 1 betekent dat je helemaal niet akkoord bent, en 7 dat je helemaal akkoord bent met deze uitspraak.

Begrijp je de antwoordschaal, of moet ik ze nog eens herhalen?

1. Ik wilde dat deze relatie nog een hele lange tijd zou blijven duren.
2. Ik zette me in om deze relatie te behouden.
3. Ik vond het niet zo erg dat onze relatie eindigde.
4. Ik had toen soms een afspraakje met iemand anders dan mijn lief/partner.
5. Ik was sterk gehecht aan deze relatie.
6. Ik wilde dat onze relatie voor altijd bleef duren.
7. Ik beeldde me in dat ik binnen enkele jaren nog steeds samen zou zijn met mijn lief/partner.
8. Wij hadden het soms met elkaar over hoe het zou zijn als we oud zouden zijn.
9. Ik vond het moeilijk om mezelf met deze persoon in te beelden in de verre toekomst.

Dat was het! Bedankt voor je medewerking!

Wil je kans maken op twee filmtickets, geef ons dan ook nog een e-mail adres waarop we je kunnen bereiken (als er geen email is, volstaat het telefoonnummer).